

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «КІРОВОГРАДСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО»

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ

*ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ ІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ
ПЕРЧУНІВСЬКОГО ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
І-ІІІ СТУПЕНІВ ДОБРОВЕЛИЧКІВСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ
КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ*

Кропивницький
2020

УДК 371.311.3

*Друкується за рішенням вченої ради комунального закладу
«Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського» (протокол № 4 від 10.11.2020)*

Проектна діяльність в освітньому процесі: сучасні підходи. Збірник матеріалів із досвіду роботи Перчунівського закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів Добровеличківської районної ради Кіровоградської області / укладач Наумова М.Й.; за заг. ред. Жосана О.Е. – Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2020 – 96 с.

Рецензенти:

Світлана ЄФІМЕНКО – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки, психології і корекційної освіти КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського»;

Тетяна КУЛИК – директор комунальної установи «Добровеличківський методичний центр педагогічної майстерності» Добровеличківської районної ради Кіровоградської області.

Відповідальна за випуск – Людмила Корецька

У збірнику представлені проекти педагогічних працівників Перчунівського закладу загальної середньої освіти, які активно залучилися до роботи щодо реалізації ідей Нової української школи. Керівникам та педагогам закладів освіти.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Проект «Становлення особистості успішного педагога» (Наумова М.Й., директор школи; Калашнік С.П., заступник директора).....	5
Проект «Розвиток творчих здібностей учнів шляхом формування суспільствознавчих і мовознавчих компетентностей – запорука успіху особистості учня» (ШМО гуманітарного циклу: Періжок Т.В., керівник; Моклюк Т.М., Арабова Л.В., Наумова М.Й.).....	24
Проект «Від творчого вчителя – до успішного учня» (ШМО вчителів початкових класів: Перепчик НА., керівник; Мосійчук Н.А., Сис М.В., Виноградова А.А.).....	36
Проект «Сильні, сміливі, наполегливі – успішні» (Наумов О.М., вчитель фізичної культури).....	46
Проект «Формування ключових компетентностей як складова становлення успішної особистості школярів» (ШМО природничого циклу: Непота О.Д., керівник; Наумов О.М., Калашнік О.В., Калашнік С.П., Ратуш А.М.).....	58
Проект «Успішна людина – успішна країна. Успіх як життєвий пріоритет особистості» (ШМО класних керівників: Арабова Л.В., керівник).....	67
Проект «Книга в житті людини» (Ратуш А.М., шкільний бібліотекар).....	88
Література.....	95

ПЕРЕДМОВА

Перчунове – село, розташоване поблизу витoku річки Мала Корабельна на півдні Добровеличківського району Кіровоградської області. Одним із найважливіших об'єктів його інфраструктури є школа.

Школа... Це невловимо знайомий запах, це місце, де кожного дня до твого пізнання світу додається частинка нового. Школа – це така країна, яка розташовується у часовому просторі весни нашого життя.

Загальноосвітня школа, як заклад освіти, функціонує в селі з 1924 року. На перше січня 1925 року в школі навчалося 113 учнів. Розміщувалася вона у найманій хаті. Матеріальну базу складали дві шкільні дошки, парти, розраховані на 40 учнів, бібліотека з 12 книг.

У 1929 році було побудовано будівлю початкової школи на 3 класні кімнати. У 1934 році школа стала семирічною, а з 1951 року – десятирічною. У 1954 році перші випускники середньої школи отримали атестати.

У кінці 1950-х – на початку 1960-х років було споруджено нову будівлю школи, а у 1977 році з'явилася типова двоповерхова школа, розрахована на 300 місць. Школа має 23 навчальні кабінети, комп'ютерний клас, актовий зал, спортзал, майстерні, їдальню, бібліотеку.

У 1952-1957 роках директором школи був Олексій Петрович Жанталай. Понад 20 років Перчунівську середню школу очолював Володимир Тимофійович Пузир, який ініціював будівництво нового типового приміщення школи, створення матеріальної бази, що дало можливість працювати за кабінетною системою. З 1978 по 1994 роки директором школи працювала Віра Федорівна Коваленко.

Тривалий час керівником закладу була вчитель історії вищої категорії, вчитель-методист, відмінник освіти України Марія Йосипівна Наумова.

У школі працює колектив, який має високий кваліфікаційний рівень та значний практичний досвід. Варто зазначити, що 80% педагогів є випускниками школи.

Перчунівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів була нагороджена Дипломом І ступеня за участь у фіналі Всеукраїнського фестивалю-конкурсу на кращу модель сучасної сільської загальноосвітньої школи України (11-13 жовтня, 2006 рік, м. Черкаси).

У даному виданні зібрані найцікавіші проєкти педагогічних працівників школи, які активно долучилися до роботи щодо реалізації ідей Нової української школи. Ці матеріали можуть стати у нагоді керівникам та педагогам інших закладів освіти.

ПРОЄКТ «СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ УСПІШНОГО ПЕДАГОГА»

*Наумова М.Й., директор школи;
Калашнік С.П., заступник директора.*

Тема проєкту: Становлення особистості успішного педагога

Мета: Розвиток компетентності вчителів; стимулювання творчої активності і саморозвитку педагогічних працівників; реалізація змісту навчання; комплексна підготовка вчителів до сертифікації; залучення педагогічних працівників до різних видів та форм підвищення кваліфікації; забезпечити кожному педагогу можливість бути успішним і домогтися визнання учнями, колегами, адміністрацією та батьками.

Актуальність. В умовах реформування освіти змінюються підходи до розвитку професійної компетентності педагога. В освітніх документах, які останнім часом видані в Україні, зазначено, що вчитель має бути компетентним; творчим; ініціативним; відповідальним; з розвиненим почуттям обов'язку; здатним швидко адаптуватись до змін, які відбуваються в суспільстві; здатним моделювати інноваційні педагогічні процеси, постійно самовдосконалюватися; таким, що володіє та використовує в освітньому процесі інформаційні технології – одним словом, повинен бути педагогом-професіоналом. Саме через професійний розвиток педагога можна удосконалювати процес спільної роботи зі здобувачами освіти та робити її ефективною, творчою, доцільною та обґрунтованою. А компетентнісний підхід у творчому розвитку педагога забезпечує прояв професіоналізму та поєднує в собі професійну та загальну культуру вчителя. Тому він є одним із основних шляхів підвищення якості освіти.

Як відомо, вчительська професія нелегка, з кожним роком все ускладнюється та збільшується обсяг роботи. Тому наш проєкт «Успішний педагог» має показати вирішення проблеми в сучасній освіті. Адже тільки справжній педагог може по-справжньому пізнати дитину, що є однією із найважливіших вимог В.О.Сухомлинського до педагогів, пізнати цей «ніжний паросток, який стане могутнім деревом», цей «цілий світ, неповторний і своєрідний». «Щоб мати доступ до цього казкового палацу, ім'я якого – Дитинство, ви повинні перевтілитися, стати деякою мірою дитиною – лиш за цієї умови вам доступна буде мудра влада над людиною-дитиною», – навчав великий педагог.

Завдання:

1. Створити атмосферу творчого пошуку оригінальних рішень педагогічних проблем.
2. Сформувати у педагогічних працівників закладу готовність до впровадження сучасних педагогічних технологій.
3. Сформувати прагнення до оволодіння педагогікою співпраці та співтворчості на принципах освіти протягом життя як серцевини сучасного

освітнього процесу.

Шляхи реалізації проєкту

1. Посилення ролі методичної служби закладу у проведенні діагностики, вивчення рівня професійної компетентності вчителів.

2. Створення моделей методичної роботи з групами педагогів різного рівня професіоналізму.

3. Конструювання нового підходу до зростання професійної майстерності педагогічних працівників.

4. Широке висвітлення позитивного досвіду з питань профілізації через творчі звіти, майстер-класи, виставки набутого досвіду, обговорення стратегії розвитку навчального закладу.

5. Застосування нових методик, технологій, програм, що сприяють розвиткові та реалізації творчості, особистісного потенціалу кожного вчителя, його самореалізації.

Проект довготривалий.

Етапи, термін реалізації проєкту

(Рішення педради про затвердження проєкту: протокол № 2 від 17.01.2015 року):

- підготовчий етап (визначення теми і мети проєкту, обговорення проблеми, висунення гіпотези);

- планування (визначення джерел, засобів збирання, методів аналізу інформації, способів представлення результатів; установа критеріїв оцінювання результату процесу);

- дослідження, спостереження, робота з інформаційними ресурсами, анкетування, експеримент;

- аналіз інформації, підбиття підсумків, формулювання висновків;

- оцінювання результатів і процесу дослідження за встановленими критеріями;

- творчий звіт, презентація отриманих результатів.

Підготовчий етап

- проаналізувати рівень організації методичної роботи закладу;

- ознайомити з досвідом роботи педагогів закладу в умовах реформування освітньої галузі.

Практико-орієнтований етап

- здійснення необхідного методичного супроводу для учасників проєкту (консультування, самоосвіта тощо);

- створення нормативно-правової бази щодо здійснення методичної роботи в напрямку зростання професійної діяльності вчителя;

- педагогічні лабораторії вчителів як результат професійного зростання.

Узагальнюючий етап

- узагальнення висновків проєктної роботи та видання друкованого продукту.

Очікувані результати:

1. Створення закладу, в центрі уваги якого творча особистість.

2. Отримання педагогів, здатних працювати на засадах інноваційних підходів до організації освітнього процесу, вдосконалення власної професійної

майстерності як умови життєвого благополуччя.

3. Усвідомлення необхідності самовдосконалення і прагнення до особистісного і професійного зростання.

4. Визначення професійної компетентності кожного вчителя.

5. Модернізація науково-методичної роботи навчального закладу.

6. Забезпечення відповідної підготовки вчителів, здатних успішно втілювати в життя методи формування ситуації успіху для дітей з різним рівнем інтелектуальних, фізичних та психологічних можливостей.

7. Виконання завдань розвитку, спрямованих на самореалізацію особистості вчителя.

Виховання та навчання стають дієвими лише тоді, коли всі педагогічні засоби поєднані і педагогічний процес характеризується цілісністю та системністю. Найперша ознака педагогічного процесу, на відміну від спонтанного та неконтрольованого виховного впливу середовища, – це добре осмислені вчителем мета та методики роботи. Творчу, моральну та соціальну особистість можна сформувати тільки пов'язуючи в єдине ціле навчання, виховання та розвиток. Мета всього цього не загубити – в діяльності різних організаційних формах і методах найголовнішого в школі – дитини. Однією із важливих умов успішної роботи педагога в сучасній школі стає відчуття не тільки відповідальності за свою справу, але й внутрішня свобода в роботі. Вчитель має стати незалежним досвідченим професіоналом, який бере на себе повну відповідальність за все, що він робить. Учитель стає центром процесу поліпшення якості освіти. Чільне місце у цьому процесі належить науковим знанням, що є основою усіх досягнень та формуванню ще зі шкільної лави творчої особистості, яка критично мислить, формує самостійні судження, вміє доцільно використовувати здобуті знання на практиці. Молода людина сьогодні повинна заздалегідь усвідомлювати для чого вона здобуває знання та набуває навичок, якими вона, можливо, буде оперувати у житті. Вагоме місце у цьому процесі посідають вчителі. Творчий, висококваліфікований педагог не дозволяє собі бути байдужим до учнів, які виявили підвищений інтерес до предмета, який він викладає. Щоб не загубити талант, вчитель повинен забути про спокій.

Успішний педагог... Хто він?

Напевно, кожен вчитель замислювався над тим, які зміни принесе впровадження концепції «Нова українська школа» та як повинен змінитися він, аби бути успішним у цій школі. І навіть якщо він не викладає в початковій школі, варто вже сьогодні готуватися до змін та сміливо впроваджувати головні ідеї концепції. Отже, Ви – успішний вчитель.

Анкета «Успішний вчитель. Хто він?»

1. Предмет, який викладаєте.

2. Кваліфікаційна категорія.

3. Чи поєднуєте Ви традиційні та новітні технології та прийоми?

4. Чи здатні Ви до ефективної командної роботи?

5. Чи володієте знаннями про права і свободи людини?

6. Чи можете попереджувати та розв'язувати конфлікти, досягати

компромісів?

7. Чи розумієте твори мистецтва, усвідомлюєте власну національну ідентичність?

8. Чи можете вислуховувати, відстоювати власну позицію?

9. Чи вмієте генерувати нові ідеї та ініціативи?

10. Чи орієнтуєтесь в інформаційному просторі, отримуєте і оперуєте інформацією?

Наша школа

Перчунівська загальноосвітня школа як освітній заклад функціонує в селі з 1924 року. У 1929 році було збудовано початкову школу на три класні кімнати. У 1934 році було добудовано приміщення. Школа стала семирічною.

З 1951 року – десятирічною, в 1954 році перші випускники отримали атестати про середню освіту. На сьогоднішній день Перчунівський навчальний заклад діє як заклад загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів, керівником якого є вчитель історії вищої категорії, вчитель-методист, відмінник освіти України, Наумова Марія Йосипівна.

Школа має свій Герб, Гімн, сайт та Кодекс честі

Герб школи

Кодекс честі

1. Ми за культ знань, але він не може затьмарити Совість.

2. У кожного вчителя свій предмет. Але наш спільний, головний предмет Духовність. Наше завдання – формувати духовно здорову особистість.

3. Наші благородні правила – повага і довіра до дітей, довіра до вчителя. Діти не повинні чути: вчитель завжди правий.

4. Школу врятує інтелігентність. Інтелігентність – це творчий інтелект учителя, висока духовність.

5. Ми за Творчість. Творчими можуть бути всі, крім лінивих.

6. Пам'ять про Закон життя, який був у дитячому будинку Януша Корчака: «Щоб не сталося, винувату дитину можна або зрозуміти, або виправити, або пробачити».

7. Пам'ятай: найцікавіше в школі – це діти, найважче – їхні батьки.

Педагогічний колектив школи працює над проблемами:

Методична: «Формування соціально зрілої, компетентної, творчої особистості шляхом упровадження особистісно-орієнтованих технологій навчання і виховання».

Виховна: «Формування успіху як життєвого пріоритету особистості системою виховної роботи школи».

Результатом плідної роботи педколективу є наші медалісти (з моменту середньої школи - 67), учні, які навчаються на високому рівні та активні у різних заходах, – гордість школи.

У закладі є всі умови для здійснення освітньої діяльності. Функціонує кабінетна система, яка найбільше допомагає у використанні матеріальної та технічної бази навчальних кабінетів. Основна мета діяльності навчальних кабінетів закладу полягає в забезпеченні оптимальних умов для організації навчального процесу та реалізації завдань відповідно до Державного стандарту базової і повної середньої освіти. Маємо 9 комп'ютерів у комп'ютерному класі з підключенням до Інтернету, які так потрібні зараз учням. Мультимедійна дошка в фізичному кабінеті, проектор у кабінеті географії, комп'ютери у кабінеті біології та англійської мови дають можливість проводити уроки на високому рівні. Перший та другий класи НУШ забезпечені ноутбуком, принтером, телевізором, ламінатором, дидактичними матеріалами та гарними сучасними меблями. Два проектори використовують вчителі при викладанні предметів та позакласних заходів. Кабінет музичного мистецтва забезпечений телевізором та музичним центром. У позакласній роботі використовується кінокамера, фотоапарат. Вся діяльність школи висвітлюється на власному сайті. Всі кабінети та коридори оформлені по-сучасному. Школа має всі необхідні технічні засоби для забезпечення високоефективного освітнього процесу.

Ось в таких сучасних кабінетах здійснюється освітній процес:

Добре облаштована бібліотека: це фонд 10306, ноутбук та принтер.

Сучасними є і санвузли школи разом із роздягальнями для уроків фізкультури.

Гордістю школи є три музеї:

1. Музей широкого історичного профілю, якому присвоєно звання «Зразковий музей» (наказ МОН України від 21.04.2017 №622). Має такі експозиції: «Безсмертна пам'ять», «Мій рідний край, моя земля», «Школа – духовна колыска моя», «Промовляє сива давнина», «Афганістан в моїй душі...», «Герої АТО».

2. Музей – галерея кімнатних рослин. Даний об'єкт представлений великою видовою різноманітністю кімнатних рослин. Про походження, особливості догляду кожного експонату можна довідатись із довідника, який був створений спеціально, аби учні школи мали змогу почерпнути вдосталь інформації про вподобану ними рослину. Кожна рослина в галереї має свій паспорт, де вказано видову і родову назву рослини, її батьківщину й умови догляду.

3. Етнографічний музей «Українська хата».

Девізом є: «Себе шукаємо в історії, щоб зрозуміти, знати та знайти!».

Вирішення складних і багатопланових проблем у розвитку закладу вимагає постійного розширення, поглиблення, удосконалення різноманітних джерел інформаційного забезпечення, до яких відносять:

1. Законодавчі, керівні, концептуальні, нормативні урядові й міністерські документи та документи місцевих органів. До них належить коло джерел – від Конституції України до наказів і рішень МОН України та місцевих органів.

2. Психолого-педагогічну літературу – від різноманітних підручників з педагогіки та психології до наукової літератури.

3. Засоби масової інформації, заклади культури та мистецтва.

4. Педагогічний досвід і результати дослідження методичної роботи. Педагогічний досвід – важливе джерело інформаційного забезпечення розвитку методичної системи школи.

5. Спілкування педагогічних кадрів.

6. Діагностування педагогів, що дає змогу вибудувати методичну роботу більш конкретно, наблизити її до реальних запитів і потреб учителя, здійснювати індивідуальний підхід, надавати допомогу. (Додаток 4. Анкетування педагогів при організації роботи творчої групи).

7. Педагогічне прогнозування, як джерело інформаційного забезпечення методичної роботи, дає змогу повніше адаптувати її до сучасних вимог з необхідною мірою випередження.

Методична робота як чинник зростання майстерності вчителя

Методична робота в школі спрямована на науково-методичний супровід у забезпеченні освітнього процесу, впровадження інноваційних технологій навчання, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду. Успіх інноваційних реформ, у першу чергу, залежить від учителя, його творчого потенціалу, готовності до безперервної самоосвіти.

Зусилля колективу були зосереджені на створення творчої атмосфери, морально-психологічного клімату, який сприяв би пошуку кращих технологій педагогічної праці, ефективному втіленню інновацій. Провідною метою методичної роботи є підтримка ділового тону вчителя, допомога в подоланні труднощів, у відкритті шляху до пошуку, ініціативи, творчості. Досягнення якісного рівня освіти учнів, забезпечення росту професійної компетентності вчителя, узагальнення, наукове обґрунтування і розповсюдження досвіду вчителів школи також не стояло осторонь організації методичної роботи в школі.

Завдання методичної роботи в нашій школі:

1. Вироблення єдиних педагогічних позицій, спільних цінностей, традицій.

2. Впровадження та реалізація Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти: перехід на нові програми та підручники учнів та реалізація матеріалів «Нова українська школа».

3. Створення умов для об'єднання зусиль вчителів школи, сім'ї, громадськості в забезпеченні особистісного зростання кожної дитини та максимальної адаптації її до життя.

4. Постійне підвищення педагогічної майстерності.

5. Аналіз і контроль освітнього процесу, якості знань, вихованості й розвитку школярів.

6. Запровадження в процес навчання й виховання інноваційних технологій.

7. Організація моніторингових досліджень, що спрямовані на виявлення якісних показників навчальних досягнень учнів.

8. Удосконалення системи роботи з обдарованими дітьми шляхом всебічного розвитку особистості з максимальним урахуванням її здібностей і обдарувань.

У школі визначена чітка структура методичної роботи, яка складається із взаємопов'язаних та взаємодіючих елементів: методична рада, яка є координатором всієї методичної роботи в школі; педагогічна рада, яка визначає основні напрямки і завдання, конкретні форми роботи колективу та приймає рішення з основних питань діяльності школи; шкільні методичні об'єднання; творчі групи вчителів з проблем аврального-виховного процесу, психолого-педагогічні семінари, теоретичний семінар.

Методична рада

I. Робота над методичною проблемою «Оволодіння ефективними педагогічними технологіями, впровадження інноваційних методів навчання і виховання як шлях підвищення навчальної діяльності». «Формування успіху як життєвого пріоритету особистості системою виховної роботи»

II. Групові форми роботи

ШМО:	Творчі групи:	Тренінги з відпрацювання конкретних методик і технік (Практичні семінари)
– природничо-математичного циклу (Зростання рівня <u>педагогічності</u> вчителів шляхом впровадження інноваційних технологій) – гуманітарного циклу (Удосконалення уроку завдяки впровадженню інноваційних технологій навчання і виховання) – початкових класів (Застосування інноваційних технологій в практиці роботи початкової школи) – класних керівників (Творче вираження особистості учнів та <u>кд.кер.</u> на основі впровадження активних інноваційних технологій виховання)	– філологи (Розвиток пізнавальної активності учнів через ігрові форми діяльності) – <u>вч.початкових</u> класів (Критичне мислення в системі роботи вчителя початкових класів). – для молодосвідчених вчителів (Вимоги до сучасного уроку)	«Круглі столи» з обміну досвідом <u>Взаємодіювання</u> уроків

III. Колективні форми роботи

Педради Оперативні наради Предметні тижні	Теоретичний семінар (Піднесення рівня самоосвіти педагогів як складова частина в роботі над підвищенням якості знань учнів)	Психолого-педагогічний семінар (Педагогічні аспекти формування майстерності вчителя)
---	--	---

IV. Індивідуальні форми роботи

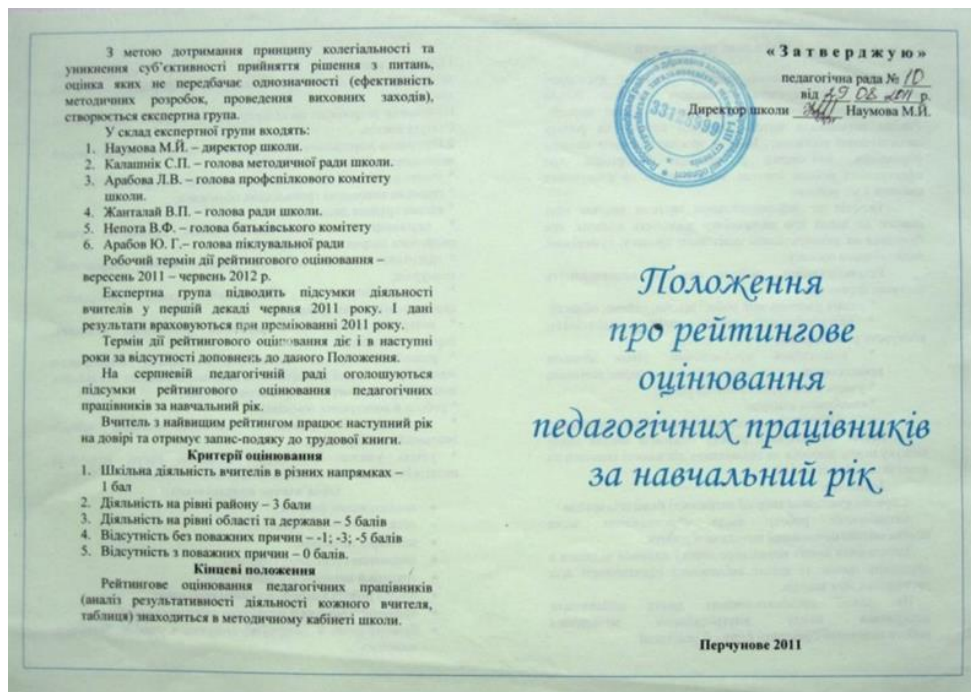
Відвідування уроків, виховних заходів	Творчі звіти	Методичні консультації
---------------------------------------	--------------	------------------------

V. Самоосвітня робота

Психологія	Педагогіка	Навчальні предмети Нормативні документи
------------	------------	--

Створення умов для розвитку особистості вчителя, досягнення вершини зрілості

Адміністрація школи, яка турбується про кожного педагога, сприяє його мотивації на професійну самовіддачу, повинна володіти даними про всі, навіть незначні результати вчителя – його перемоги і невдачі. Такий процес діагностики праці вчителя спрощується, якщо будуть розроблені критерії з метою оцінки діяльності вчителя в «Положення про рейтингове оцінювання педагогічних працівників».

Інформацію про діяльність вчителя протягом навчального року знаходимо із таблиці «Охоплення методичною роботою вчителів школи». В ній відображається діяльність та участь вчителів в основних методичних заходах. Крім того, один раз на семестр проводиться моніторинг професійної компетентності вчителя, а на початку року вивчається стан методичної роботи.

Розрахунок рейтингу учителя мотивує їх на пошук розв'язків проблем, які виявилися протягом року.

В даній таблиці вчитель може побачити свої успіхи та резерви. А це дозволяє:

- Реально представити результати своєї праці та їх місце в колективі.
- Побачити свої резерви.
- Мати стимул до неперервного самовдосконалення, професійного росту.

Після підрахунку балів визначається вчитель, який набрав потрібну кількість балів. На серпневій педраді визначається вчитель, який працює на довірі. Крім того, вчителі дають уроки і найкращим урокам присвоюється посвідчення «зразкового».

Кожен учитель щороку набуває досвіду, удосконалює мистецтво роботи з дітьми і складає всі свої напрацювання в скарбничку.

Ця технологія дає можливість адміністрації школи здійснювати неперервну діагностику результатів праці вчителя, удосконалювати систему стимулювання вчителів у відповідності до реальних результатів, організувати процес підвищення кваліфікації вчителів на індивідуальній та диференційованій основі

Пропаганда творчих надбань вчителя

Ключовою фігурою в будь-якій освітній системі є педагог. Завдяки цілеспрямованій діяльності адміністрації школи створено умови для стійкого розвитку особистості та професійної самореалізації фахівців. Всебічно підтримується творча ініціатива педагогів.

Внаслідок чого протягом останніх п'яти років значно зріс рівень

майстерності вчителів. Освітня робота у школі спрямована на розвиток творчої особистості вчителя і учня. Головні зусилля було зосереджено на наданні реальної, дієвої допомоги педагогічним працівникам у підвищенні їхньої професійної майстерності, створенні творчої атмосфери, такого морально-психологічного клімату, який сприяв би пошуку кращих технологій педагогічної праці, ефективному втіленню інновацій. Тому й маємо такий рівень кваліфікаційного зростання. Вивчено та узагальнено досвід роботи педагогів: вчителя англійської мови Арабової Людмили Вікторівни з використання ігрових форм «Розвиток пізнавальної активності учнів через ігрові форми діяльності» (За матеріалами роботи шкільної творчої групи). Підготовлено посібник. Людмила Вікторівна – учасниця районного конкурсу «Учитель року» в номінації «англійська мова; переможець районного та лауреат обласного конкурсу «Класний керівник року». керівник ШМО класних керівників.

Ігрові технології допомагають оптимізації процесу навчання іноземної мови, активізації навчальної діяльності учнів. Ігри повинні проводитись неодмінно в доброзичливій, творчій атмосфері, викликати у школярів почуття задоволення, радості. Гра організовується таким чином, щоб учні могли активно спілкуватися, з максимальною ефективністю використовувати мовний матеріал, що відпрацьовується. Але ігри не замінюють інші форми і види роботи на уроці, а тільки доповнюють їх, допомагають розвивати мовленнєву компетенцію. Тому впровадження досвіду спрямоване на використання ігрових форм роботи як засобу активізації навчальної діяльності учнів та формування комунікативної компетенції школярів.

Вивчено досвід роботи вчителя української мови та літератури Жанталай Валентини Павлівни «Використання інноваційних форм і методів у розвитку творчих здібностей на уроках рідної мови».

У педагогічній практиці Валентина Павлівна апробовує спосіб інтеграції окремих елементів сучасних технологій навчання: проєктне навчання, інтерактивна технологія, особистісно зорієнтоване навчання.

На уроках використовує такі завдання, які реалізують діяльнісний принцип навчання, прийнятний для вивчення як мови, так і літератури.

Вчителька вважає, що урок, під час вивчення нового матеріалу, слід починати з бесіди, в якій переплітаються мотивації навчальної діяльності, актуалізація опорних знань, засвоєння нового матеріалу з підручника і слів учителя. Зокрема, використовується гра, як вид навчальної діяльності, в 5 класі при вивченні теми «Розділові знаки при діалозі». Застосовується різні методичні прийоми.

1. **«Знайди помилку».** Для цього дається певний матеріал, в якому необхідно знайти помилки, їх може бути 2-3 типові. Наприклад:

– Грицю, ти зізнався в дома, що одержав двійку, ну то й що? Та, нічого: вдома нікого не було.

Такі вправи можна проводити при вивченні інших тем. Це сприятиме повторенню вивченого матеріалу, систематизації знань, умінь та навичок.

Використання та значення історико-краєзнавчого матеріалу у вивченні історії розкрито під час вивчення досвіду вчителя вищої категорії, вчителя-

методиста Наумової Марії Йосипівни.

Професійна майстерність, покликання душі постійно спонукають Марію Йосипівну до пошуку, до збагачення знань, до активної самоосвітньої діяльності. Вчитель працює неординарно, використовуючи інформаційно-комунікативні й інтерактивні технології, метод проєктів. Формує в учнів високу історичну і громадянську культуру, дієво мотивує навчання учнів, стимулює їх творчість та самостійну роботу.

Наумова М.Й. виявляє високий рівень професіоналізму і компетентності у фахових питаннях, відмінно володіє методикою викладання історії і всіх суспільних наук, ефективними методами і формами організації навчально-виховного процесу, що сприяє створенню педагогом власних підходів до викладання предмету. Вона постійно цікавиться науково-методичними дослідженнями освітньої галузі з історії.

На уроках історії учитель вдало поєднує різні форми і методи, робота над якими дозволяє учням самореалізуватися, підвищує мотивацію до навчання. Марія Йосипівна проводить бінарні уроки (історія України – всесвітня історія, історія України – правознавство), уроки на базі шкільного музею. Наумова М.Й. – протягом трьох років була членом обласної школи методистів-кореспондентів. Результатом її роботи в цьому напрямку є стаття «Сільська школа: сьогодні і завтра». Марія Йосипівна є автором посібника, в якому міститься опис особливостей використання інформаційних технологій і приклади проєктів, які реалізовувалися учнями. Результатом насиченої педагогічної діяльності вчителя є написання книги «Із роду в рід життя кладе мости», 2013 рік.

Книга – багатоплановий портрет (опис) минулого і сучасного села Перчунове. Ця книга – узагальнення і систематизація дослідницьких матеріалів, які впродовж багатьох років педагогічної діяльності збиралися учнями під керівництвом вчителя.

Розвиток творчого потенціалу вчителя – конкурс педагогічної майстерності «Вчитель року».

Це серйозне творче випробування розпочалося для педагогів школи з перемоги директора школи в районному конкурсі та участі в обласному конкурсі «Керівник загальноосвітнього закладу». А далі в конкурсах брали

участь:

Номінація «Класний керівник року»: Непота О.Д., лауреат районного конкурсу.

Номінація «Фізика»: Калашнік С.П. (лауреат районного конкурсу).

Номінація «Зарубіжна література»: Андреєва С.Г., (лауреат районного конкурсу).

Номінація «Хімія»: Непота О.Д., (учасник районного конкурсу).

Номінація «Початкові класи»: Доманішевська І.М. (переможець районного конкурсу та лауреат обласного конкурсу).

Номінація «Біологія»: Непота О.Д. (лауреат районного конкурсу).

Номінація «Українська мова та література»: Жантай В.П. (лауреат районного конкурсу).

Номінація «Англійська мова»: Арабова Л.В. (лауреат районного конкурсу).

Номінація «Українська мова та література»: Періжок Т.В. (лауреат районного конкурсу).

Номінація «Класний керівник року»: Кобута О.О. (учасник районного конкурсу).

Номінація «Класний керівник року»: Арабова Л.В. (переможець районного та лауреат обласних конкурсів).

Педагогічна рада

По-справжньому розкривається педагогічний талант та професіоналізм учителів при проведенні засідань педагогічної ради. За умов демократизації шкільного життя, відповідно до Національної доктрини розвитку освіти, зростає роль саме колективних форм управління і, в першу чергу, педагогічної ради. Тому одним із головних завдань педагогічної ради є створення працездатного педагогічного колективу, в якому кожен був би відповідальним не лише за доручену йому роботу, а й за всю діяльність школи. Сьогодні, коли школа в усьому змінюється, нова соціально-економічна ситуація висуває перед нами й нові вимоги. І педрада, як орган колективно-колегіального управління, також змінюється. На зміну традиційним приходять нові форми проведення педрад: педрада-ділова гра, педагогічна дискусія, педрада – «круглий стіл», педрада з елементами тренінгу, педрада – захист інновацій, педрада – звіт вчителя, що атестується, та інші.

На засідання педагогічних рад виносилися питання як навчального характеру, так і виховного. Зокрема, важливі питання вирішили під час педради - дискусії 28.10.2015р. «Оптимальна структура учнівського самоврядування в школі, педагогічне керівництво ним як важлива умова розвитку успішної особистості». Цінним було те, що це була спільна педрада вчителів і членів учнівського самоврядування (виступи члени учнівського Парламенту Новожилової З. та Причепа В.).

Важливі питання були вирішені під час педради – «круглий стіл» 31.10.2017р. «Формування потреб в учнів та вчителя у самовдосконаленні, саморозвитку при реалізації ситуації успіху». Широко було розкрито методи по досягненню учнями та вчителями успіху у діяльності. На засіданні педради «Стан викладання та рівень знань учнів з англійської мови. Результати ЗНО.» (10.01.2018р.) було розкрито не тільки напрацювання вчителів англійської мови, а й перспективи роботи в цьому напрямі. З урахуванням вимог пояснювальної записки навчальної програми, змісту навчального матеріалу уроку, вимог до мовленнєвої підготовки учнів на кожному уроці вчителями оптимально визначаються і здебільшого повністю реалізуються освітні, виховні та розвиваючі цілі уроків. При цьому основна увага акцентується на формуванні в учнів усвідомлення ролі іноземної мови в цілому і англійської зокрема у житті людини, на засвоєння учнями знань мовних явищ, понять, за допомогою яких сприймається дійсність, на розуміння учнями власного мовлення, оволодіння знаннями про історію, культуру та традиції Англії. По реалізації виховної

проблеми «Формування успіху як життєвого пріоритету особистості системою виховної роботи школи» колеги вели розмову під час засідання педради – захист інновацій №2 від 26.03.18р. під назвою «Особистісно орієнтоване виховання як умова формування в учнів життєвотворчого потенціалу та ситуації успіху».

Під час педради-дискусії 29.10.2018р. «Роль педагога в формуванні творчої особистості учня шляхом упровадження особистісно орієнтованих технологій» було розкрито принципи особистісно орієнтованого навчання: гуманізація навчання, навчальний діалог, співпраця, співтворчість учнів і вчителів. (Додаток 1. Тема та порядок дня педради), (Додаток 2. Рішення педради). Проводиться значна робота в колективі з питання впровадження Концепції НУШ. Реалізація даного питання була розкрита під час проведення педради – «круглий стіл» «Кожному здобувачу освіти активну навчальну діяльність – завдання педагога Нової української школи» (11.01.2019р.).

Крім очних педрад, учителі школи (Калашнік С.П., Арабова Л.В., Непота О.Д., Кобута О.О.) брали участь у Великій заочній Інтернет-педраді «Акмеологічні технології успішного виховання, навчання і розвитку суб'єктів освітнього процесу», 04.02.16р. Вчителі зупинилися на використанні акмеологічних технологій на уроках англійської мови (Арабова Л.В.), в розвитку творчої особистості учня (Непота О.Д.), в досягненні професіоналізму вчителя (Кобута О.О.) та на акмеологічних аспектах розвитку особистості вчителя і учня в сучасних умовах (Калашнік С.П.).

Немає такої сфери навчання і виховання, в розвиток якої не зробив свій внесок В.О. Сухомлинський. Він виголошував, що одне з основних завдань навчально-виховного процесу полягає в тому, щоб школа навчила людину жити в світі прекрасного, щоб людина не могла жити без краси, щоб краса світу творила красу в ній самій.

Але й нині, і в майбутньому неприпустиме догматичне використання його досвіду та рекомендацій. В.О. Сухомлинський категорично засуджував механічне перенесення досвіду. «Необхідно, – писав педагог, – із самого початку усвідомити сутність нового, передового, взаємозв'язок своєї практики з тим, що заслуговує на запозичення і впровадження, треба створити умови для використання досвіду інших шкіл і вчителів». Щоб запозичити – треба знати, що є в цій спадщині. З цією метою, починаючи з 2012 року, була організована творча група вчителів Перчунівської, Миколаївської, Глинянської шкіл, які, вивчаючи спадщину В.О. Сухомлинського, запропонували проводити міжшкільні педагогічні читання щорічно у вересні-жовтні. Так з'явилась ідея глибокого вивчення спадщини великого земляка. З ініціативи творчої групи (директори, вчителі) було сплановано і скоординовано роботу з цього питання, продумано різні форми роботи. Певних успіхів колективи шкіл досягли під час проведення спільних засідань педагогічних рад.

Тема: В.О. Сухомлинський та проблеми демократизації і гуманізації школи третього тисячоліття. На базі Перчунівської ЗШ І-ІІІ ступенів, 31.10.2012 р.

Тема: Використання педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського при реалізації інноваційних форм і методів роботи вчителів початкової школи.

На базі Глинянської ЗШ І-ІІ ступенів, 29.10.2013 р.

Форми і методи активізації навчальної діяльності учнів на уроці. Використання спадщини В.О.Сухомлинського.

На базі Перчунівської ЗШ І-ІІІ ступенів, 27.10.2014р.

Педрада-конференція на базі Миколаївської ЗШ І-ІІ ступенів 25.03.2015 року з теми «Прояв професіоналізму учителя як системи ціннісно-цільових домінант у креативній модифікації творчого освітньо-виховного середовища».

Ми переконані, що педрада має функціонувати не лише як орган, де розглядаються важливі питання, але й як орган вирішення важливих питань шкільного життя. Саме педагогічна рада повинна бути інструментом колективного управління школи і, звичайно, саме вона має допомогти розвинути творче мислення вчителя.

Педагогічна рада має приносити колективу радість і задоволення, впевненість і натхнення.

Форми підтримки ініціатив педагога

Створення чіткої, керованої та гнучкої системи впровадження у практику роботи досягнень науки й передового педагогічного досвіду є основним завданням методичної системи школи. З цією метою в школі створено банк даних педагогічного досвіду як власних вчителів, так і вчителів інших шкіл. Оптимально організована методична робота в школі спонукає вчителя до роботи над підвищенням свого фахового рівня, сприяє збагаченню педагогічного колективу педагогічними знахідками, допомагає молодим вчителям переймати майстерність у досвідчених колег. Цьому сприяють районні семінари, які пройшли на базі школи.

- Вчителів економіки – «Основи економічної освіти в шкільному курсі економіки, Лопушняк Н.О.

- Директорів шкіл – «Теоретичні та практичні аспекти використання інноваційних методів у навчально-виховному процесі», Наумова М.Й.

- Вчителів 4 класу – «Стимулювання креативності молодших школярів як необхідної умови формування життєвих компетентностей», Перепчик Н.А.

- Вчителів англійської мови – «Шляхи та умови успішного оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю у початковій школі», Арабова Л.В.

- Вчителів трудового навчання – «Виховання в учнів стійкого інтересу до

праці на уроках трудового навчання», Граненко С.А.

- Вчителів біології та хімії – «Сучасні засоби навчання біології та хімії як актуальний напрямок модернізації шкільної освіти», Непота О.Д.

- Бібліотекарів навчальних закладів – «Шкільна бібліотека – інформаційний центр навчального закладу», Ратуш А.М.

- Інтегрований семінар вчителів фізики і математики «Проектна діяльність як засіб реалізації STEM-освіти», Калашнік С.П., Калашнік О.В.). Як приклад, на семінарі було розглянуто STEM-ART проєкт «Овочі допомагають вивчати природничі науки», в якому здійснюється інтеграція фізики, хімії, біології. Крім того, проєкт пов'язаний з історією, кулінарією, мистецтвом. Учні показали вміння шукати, збирати, опрацьовувати дані, користуватися різними джерелами, і представляти здобутки засобами ІКТ.

- Педагогів-організаторів «Національно-патріотичне виховання учнівської молоді як невід'ємна умова розвитку національної свідомості, громадянської активності підростаючого покоління в контексті НУШ», Виноградова А.А., Богдан Л.В.

- Вчителів фізичної культури та предмету «Захист Вітчизни» «Формування вмінь та навичок військової, фізичної підготовки як необхідний чинник військово-патріотичного виховання молоді та можливості використання їх для захисту Вітчизни», Наумов О.М.

Педагоги школи є активними учасниками семінарів, творчих лабораторій, засідань творчих груп, що діють при Добровеличківському районному методкабінеті, Кіровоградському ОППО імені В. Сухомлинського.

- районна творча група вчителів української мови та зарубіжної літератури «Модернізація аналітико-інтерпретаційної діяльності вчителя»; обласна творча група вчителів зарубіжної літератури «Розвиток творчого потенціалу вчителів-словесників засобами педагогічної взаємодії», Моклюк Т.М.

- обласна творча група бібліотекарів, Ратуш А.М.

- обласна творча група вчителів основ здоров'я, Граненко С.А.

- обласна трирічна школа методистів-кореспондентів з актуальних проблем розвитку особистості школярів, формування їх предметних та життєвих компетенцій, Наумова М.Й.

- опорна школа з проблеми «Сучасна сільська школа: впровадження інноваційних технологій».

- керівник районного МО вчителів основ здоров'я, Граненко С.А.

- керівник районного МО вчителів української мови та літератури, Періжок Т.В.

- обласна науково-практична інтернет-конференція «Технологія фахової майстерності: організація дистанційного навчання» (XIV Хмурівські читання), Непота О.Д., Калашнік О.В.

- районна інтернет-конференція вчителів природничих дисциплін «Використання краєзнавчих матеріалів як засіб діяльнісного підходу в формуванні предметних компетентностей», Калашнік О.В., Кобута В.С.

- районна інтернет-конференція «Створення освітнього середовища, що сприяє самореалізації всіх учасників освітнього процесу», Калашнік С. П.

- другий етап обласного педагогічного марафону «Штрихи до портрета В.О. Сухомлинського» - «Вплив гуманістичних ідей В.О. Сухомлинського на розвиток творчого потенціалу вчителя», Наумова М.Й.

- районна науково-практична конференція вчителів зарубіжної літератури «Реалізація наскрізних ліній у вивченні зарубіжної літератури: від теорії до практики», Моклюк Т.М.

- районна історико-краєзнавча конференція, де підбивалися підсумки роботи за 10 років діяльності «Історико-краєзнавча конференція як форма підвищення педагогічної майстерності вчителя: науково-педагогічний аспект», Наумова М.Й.

- обласний фестиваль «Українська паляниця», Непота О.Д та учні, II місце.

- обласний конкурс екскурсиводів «Край, в якому я живу» в секції «Історія мого села», участь у Всеукраїнському конкурсі в м. Чернігові, Кузьмович М.Ю., Наумова М.Й.

- районна інтернет-конференція вчителів природничо-математичного циклу «Сучасні технології у шкільному курсі природничо-математичних дисциплін», Калашнік О.В.

- обласні 13-ті Хмурівські читання «Технологія фахової майстерності: актуальні питання організації навчання», Арабова Л.В.

- міжрайонний педагогічний міст (Добровеличківський і Кіровоградський райони) «Підвищення ефективності управлінської майстерності шляхом впровадження інноваційних технологій, основ акмеології», Наумова М.Й., Калашнік С.П.

- обласна науково-методична конференція вчителів словесників, Періжок Т.В.

Ключовою фігурою в будь-якій освітній системі є педагог. Завдяки цілеспрямованій діяльності адміністрації школи створено умови для стійкого розвитку особистості та професійної самореалізації фахівців. Всебічно підтримується творча ініціатива педагогів. За рішенням методичної ради школи та районного методкабінету вивчався і пропагується досвід:

1. «Використання краєзнавчого матеріалу на уроках історії».
2. «Роль шкільного музею при вивченні предметів гуманітарного циклу».
3. «Дослідницька робота на уроках біології».
4. «Робота з обдарованими учнями на уроках фізики».
5. «Знайти стежину творчості».
6. «Використання інноваційних форм і методів у розвитку творчих здібностей на уроках рідної мови».
7. «Розвиток пізнавальної активності учнів через ігрові форми діяльності».

Предметна позакласна робота

Значну роль у зацікавленні учнів основами наук відіграють проведення предметної позакласної роботи. Так, у жовтні видається наказ по школі «Про проведення місячників ШМО». Всі керівники ШМО складають плани проведення та готують звіти. Під час місячника вчителі проводять уроки та цікаві виховні заходи. Протягом місячника члени ШМО природничо-математичних предметів давали відкриті уроки. Методично цікавими були всі уроки, які

проводили як досвідчені вчителі, так і вчителі з меншим досвідом. Сучасне обладнання уроку: мультимедійні презентації, диференційоване навчання, інтерактивні методи використовували вчителі на уроках. Цікавими були уроки з географії та математики (Наумов О.М., Ратуш А.М.). Формуванню в учнів наукового світогляду, сприяння екологічному, естетичному вихованню мав на меті урок біології в 9 класі, який провела Непота О.Д. Здоров'язберігаючі компетентності формувались на уроці в 7 класі з основ здоров'я, який провів Граненко С.А. Всі молодші школярі були в захваті від усного журналу «Фізика для молодших школярів», який провела вчитель фізики Калашнік С.П. Повторення та підготовка до ДПА та ЗНО була показана на уроці алгебри в 11 класі під час повторення поняття «Похідна» (Калашнік О.В.). Не залишив байдужим і захід закриття місячника природничо-математичних наук із залученням учнів 5-11 класів. Метою заходу було ще раз вказати на міжпредметний зв'язок наук, що вивчають природу. Цікаво були представлені всі природничі науки. Учні взяли участь в підбитті підсумків Всеукраїнського конкурсу «Колосок». Калашнік О.В. та вчителі початкових класів організували роботу із залучення учнів до участі в конкурсах: у математичному «Кенгуру» взяли участь 12 учнів, всі отримали добрі результати. На високому рівні пройшов місячник предметів гуманітарного циклу. Проводилися відкриті уроки, класні години. Цікавою була інтелектуальна гра знавців філології, англ. мови, історії та муз. мистецтва для учнів 5-11 класів. Учні Непота А., Єпіфанова А., Виноградова Ю. стали переможцями шкільного конкурсу «Візьму перо і спробую...». Приємно, що про шкільні справи до районної газети було чимало дописів. Крім того, проводилися тематичні лінійки, круглі столи, вікторини, змагання, бесіди, конкурси.

За звітом керівника ШМО класних керівників, всі класні керівники провели відкриті класні години. В учнівських колективах упроваджується проєкт «Твори добро» (Арабова Л.В.).

Висновки

Процес розвитку професійної компетентності вчителів – це безперервний процес, і залежить він від багатьох факторів. Кожен учитель має можливість вибирати форми та методи підвищення кваліфікації. Роль керівника закладу – надавати консультаційну та інформаційну підтримку у виборі вчителем підвищення кваліфікації, сприяти обміну досвідом, допомагати у самовдосконаленні – все це сприятиме інноваційній спрямованості педагога в організації освітнього процесу. Модернізуючи систему науково-методичної роботи з педагогами, адміністрація навчального закладу спрямовує свою діяльність на адресну допомогу кожному вчителю, враховуючи його потреби та індивідуальність. Стимулювання педагогів до самовдосконалення, до підвищення власної професійної майстерності приводить до підвищення якості освіти.

Додаток 1

Тема засідання педагогічної ради «Роль педагога у формуванні творчої особистості учня шляхом впровадження особистісно орієнтованих технологій».

Порядок дня:

1. Школа ХХІ століття – школа самореалізації особистості. Роль і місце вчителя у справі формування особистості.
2. Принципи особистісно орієнтованого навчання:
 - Гуманістичне навчання.
 - Навчальний діалог.
 - Співпраця співтворчості учнів і вчителів.
3. Обмін думками і досвідом педагогів з тем:
 - Вільний вибір учнями навчальних завдань – ефективний спосіб організації співпраці на уроці.
 - Театральна педагогіка, її роль в реалізації особистісно орієнтованого навчання учнів початкових класів.
 - Емоційність навчального процесу.
4. Рекомендації щодо підготовки і проведення особистісно орієнтованого уроку.
5. Підбиття підсумків.
6. Рішення педради.

Додаток 2

Рішення педагогічної ради

«Роль педагога у формуванні творчої особистості учня шляхом впровадження особистісно орієнтованих технологій»

1. Гідно прийняти історичний виклик ХХІ століття, оскільки освіта повинна мати випереджувальний характер, бути націленою на майбутнє, на розв'язання проблем нового сторіччя, розвиток творчих здібностей здобувачів освіти, формування в них високої культури, нових способів мислення та дій. (Адміністрація школи, вчителі).
2. Створити інтелектуальні основи Нової школи – школи життєтворчості особистості, в якій би утверджувалася особистісно орієнтована педагогіка, педагогіка успіху, педагогіка толерантності. (Вчителі початкових класів).
3. Відновити і розвинути в Новій школі ХХІ століття умови для плекання творчої особистості, уміння будувати власне життя, визначати своє кредо, свій стиль. (Вчителі початкових класів).
4. Спрямувати всі зусилля колективу на ефективне функціонування особистісно орієнтованої моделі навчання і виховання. (Адміністрація школи, вчителі).
5. Широко впроваджувати та використовувати в роботі нові форми і технології формування особистості, враховуючи фізіологічні і психологічні особливості дитини. (Адміністрація школи, вчителі).
6. Підготувати до друку методичні розробки класних керівників з проблеми особистісно орієнтованої моделі навчання і виховання. (Адміністрація школи).
7. З метою розвитку організаторських здібностей, формування активної життєвої позиції, вміння жити в нових економічних умовах, надати допомогу учням в роботі учнівського парламенту та результативному функціонуванню його комісій. (Адміністрація школи, класні керівники, педагоги-організатори).

Анкета для вчителів

Шановні колеги! З метою вивчення потреб у організації роботи постійно діючого семінару з питань впровадження ІКТ в освітній процес просимо Вас взяти участь в опитуванні.

1. **Ваші прізвище, ім'я, по батькові** _____
2. **Як давно використовуєте засоби інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у педагогічній діяльності?** _____
3. **Чи потрібно Вам підвищення рівня кваліфікації щодо використання ІКТ?** _____
4. **Оцініть, будь ласка, свою готовність до використання ІКТ в професійній діяльності:**
 1. не володію комп'ютерними технологіями;
 2. не використовую ІКТ в силу різних обставин, але розумію їх необхідність;
 3. володію елементарними навиками роботи з ІКТ, але використовую епізодично;
 4. систематично використовую ІКТ у своїй педагогічній діяльності;
 5. удосконалюю форми та методи роботи з використанням ІКТ;
 6. володію на високому рівні та навчаю інших.
5. **Ви користуєтесь ІКТ на уроці?**
 1. під час викладання нового матеріалу (демонстраційно-енциклопедичні програми, презентації тощо);
 2. як засіб визначення рівня навчальних досягнень учнів;
 3. самостійна робота учнів із використанням диференційного підходу у підборі завдань (енциклопедії тощо);
 4. проведення інтегрованих уроків із використанням методу проєктів, результатом яких є створення Web-сторінок, проведення телеконференцій тощо;
 5. використання сучасних Інтернет-технологій;
 6. інше (а саме): _____.
 7. не використовую.
6. **Якщо Ви не використовуєте ІКТ на уроках, вкажіть, будь ласка, причини:**
 1. не маю достатніх навичок;
 2. не маю часу, підготовка уроків з ІКТ займає багато часу;
 3. не маю доступу до комп'ютерного класу на своїх уроках;
 4. використовую залюбки.
7. **Якими загальнодоступними Web-ресурсами з навчально-методичними матеріалами Ви користуєтесь?**

8. **Чи маєте Ви власний сайт (блог)?** _____
9. **Чи готові Ви брати участь у створенні навчальних сайтів та у проєктах, які проводяться через Інтернет**
 - ☐ Так
 - ☐ Ні
 - ☐ Не знаю
 - ☐ Мені це зовсім не цікаво

ПРОЄКТ
«Розвиток творчих здібностей учнів шляхом формування
суспільствознавчих і мовознавчих компетентностей – запорука успіху
особистості учня»

ШМО гуманітарного циклу:

Періжок Т.В., керівник;

Моклюк Т.М., Арабова Л.В., Наумова М.Й.

ШМО вчителів гуманітарного циклу

Актуальність проєкту: «творча особистість», «творчий підхід», «творчі успіхи», «думати творчо», «прояв творчості». Ці поняття в сучасному суспільстві є показниками професіоналізму, високої кваліфікації, одним з основних критеріїв при виявленні кращого серед кращих. Адже саме здатність до творчості і творення ми в першу чергу вважаємо атрибутом обдарованості, таланту генія.

Ситуація нового часу вимагає від нас, тих, хто живе у мінливому світі, а також в умовах соціально-економічних і політичних перетворень в Україні, гнучкості, що дозволяє адаптуватися в нових обставинах, при цьому ми повинні залишатися самими собою, зберігаючи свою індивідуальність. Здібності людини до адаптації і соціалізації в нетрадиційних умовах безпосередньо залежать від того, чи вміє вона підходити непересічно, відповідно до ситуації – творчо.

Не оволодіння обсягом певних знань, а розвиток творчого мислення школярів, формування вмінь і навичок самостійного пошуку, аналізу та оцінки інформації, самоактуалізації, самоствердження і самореалізації творчих здібностей є головним завданням освіти.

Творчість (або креативність) – це здатність дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, це націленість на відкриття нового і здатність до глибокого усвідомлення свого досвіду.

Мета проєкту: Розвивати творчі здібності учнів, формувати інтелектуальні вміння школярів, стимулювати їх постійний гуманітарний ріст, створювати умови для реалізації творчих здібностей та їх використання у повсякденному житті та майбутньому.

Цілі проєкту:

1. Сприяти досягненню ситуації успіху завдяки впровадженню інтерактивних методів та форм у навчальному процесі.

2. Виявляти та розвивати творчі вміння учнів у сфері гуманітарних дисциплін.

3. Розвивати логічне мислення, уяву, фантазію, креативність школярів як важливі складові створення ситуації успіху.

4. Прищеплювати любов до мови, історії та рідного краю, сприяти розвитку дослідницьких навичок, проєктуванню, моделюванню наукового підходу до вивчення предметів гуманітарного циклу з метою підвищення інтелектуального потенціалу кожної дитини.

5. Сприяти вихованню патріотизму, толерантності, гідності, естетичних уподобань та почуття прекрасного.

Тип проєкту: творчий, колективний, довготривалий.

Учасники проєкту : учні 5 -11 класів та вчителі ШМО гуманітарного циклу:

Періжок Тетяна Василівна

Арабова Людмила Вікторівна

Моклюк Тетяна Миколаївна

Наумова Марія Йосипівна

Термін реалізації проєкту – 2015-2019 р.р.

Очікувані результати:

- сприяти підвищенню розумових та інтелектуальних здібностей школярів у навчальному та виховному процесі;
- отримувати моральне, естетичне, емоційне та інтелектуальне задоволення від досягненого успіху;
- активно впроваджувати інтерактивні методики навчання для успішного використання у подальшому житті;
- готувати вихованців до майбутнього життя та навчати проєктувати ситуацію успіху в майбутньому.

ПЛАН ПРОЄКТУ

Досягнення ситуації успіху здійснювалось завдяки ряду заходів, спрямованих на всебічний розвиток особистості учня та здатність реалізувати власні вміння навички у практичній діяльності через напрями:

- 1) Філологічні квести.
- 2) Науково – дослідна діяльність учнів.
- 3) Відкриті уроки.
- 4) Творчість учнів у малюнках та проєктах.
- 5) Досягнення в поетичній творчості та журналістиці.
- 6) Робота гуртка «Мовний меридіан».
- 7) Діяльність шкільних музеїв.
- 8) Позакласна робота.
- 9) Туристичні мандрівки з літературним акцентом.

Філологічні квести

Останнім часом серед шкільної молоді стали популярними різні види квестів, зокрема в позаурочний час. У перекладі з англійської квест (quest) – тривалий цілеспрямований пошук, який може бути пов'язаний з пригодами або грою, передбачає знаходження різних підказок і їх використання для досягнення мети.

Структура філологічного квесту зазвичай включає в себе наступні компоненти:

- 1) вступ (виклад теми, обґрунтування значущості проєкту);
- 2) формулювання завдання;
- 3) розподіл ролей;
- 4) опис процесу роботи;
- 5) керівництво діями;
- 6) оцінка отриманих результатів;
- 7) висновок (підсумовування пізнавальних навичок, акцентування можливості їх застосування при вивченні інших предметів).

З метою формування ситуації успіху у своїй роботі ми застосовуємо квест як навчальну технологію, здатну зацікавити учнів і надалі залучити їх до вивчення філологічних дисциплін на поглибленому рівні. Вікторини, конкурси, відкриті заняття сприймаються хлопцями та дівчатами як «минуле століття», а от заходи на кшталт квесту відразу інтригують учнів. Після їх проходження у школярів відразу виникає бажання дізнатися щось більш поглиблено, детальніше, ніж пропонується за програмою.

Даний вид роботи корисний і тим, що розвиває критичне мислення, вміння порівнювати, аналізувати, класифікувати інформацію. У школярів підвищується мотивація, вони сприймають завдання як щось реальне і корисне, що веде до підвищення ефективності пізнавального процесу та інтелектуального саморозвитку.

Квест, як ігрова форма навчання, також сприяє встановленню емоційних контактів між учнями, знімає надмірне психологічне напруження, допомагаючи випробувати відчуття захищеності, взаєморозуміння і власної успішності. Все це дозволяє в подальшому вибудовувати роботу з підготовки до олімпіад з тими учнями, які більшою мірою проявили себе в грі.

Природно, що будь-який освітній квест не є ізольований від навчального процесу. Він потребує безпосереднього зв'язку з попередньою і наступною пізнавальною діяльністю учнів. Розробляючи сценарії філологічних квестів, ми дотримуємося декількох принципів:

- ☐ завдання підбираються і складаються з урахуванням віку і підготовленості учнів;
- ☐ для проходження гри запрошуються тільки ті учні, яким це цікаво, а, якщо серед реципієнтів є пасивні спостерігачі, то коло завдань розробляється так, щоб у кінцевому результаті не залишалось жодного учня осторонь розваги;
- ☐ завдання гри носять олімпіадний характер;
- ☐ запропоновані завдання обов'язково повинні бути пов'язані з реальною мовною ситуацією.

Так, наприклад, на уроках української мови далеко не завжди доречно аналізувати рекламний слоган або газетний заголовок, хоча ці мовні жанри є невід'ємною частиною сучасної лінгвістичної дійсності. Саме квест, як особлива форма роботи з учнями, дає масу можливостей для використання названих прикладів. Як правило, такий нестандартний мовний матеріал привертає увагу учнів, мотивує їх до вивчення предмета, розвиває лінгвістичний смак і, що не менш важливо, співвідносить в їхній свідомості українську мову як шкільний предмет і українську мову як засіб спілкування в реальному житті.

При розробці завдань для освітнього квесту необхідно використовувати

метапредметний підхід – коли учень не лише запам'ятовує інформацію, а й обмірковує наступні дії на основі вже отриманих знань. Метапредметність є важливим засобом формування універсальних способів життєдіяльності кожної дитини. Точок перетину тут може бути безліч: українська мова, література, історія, образотворче мистецтво, музика (як класична, так і сучасна), кінематограф, журналістика і навіть комп'ютерні ігри.

Звичайно, організація таких заходів вимагає серйозних затрат часу, але, як показує зворотний зв'язок, учні гідно оцінюють нестандартність та різноплановість завдань. А це, в свою чергу, стає гарною підмогою для подальшого вивчення філології олімпіадного спрямування, підготовки до успішного складання ДПА та ЗНО.

Результативність застосування квестів практично заохочує учнів до більш глибокого вивчення гуманітарних дисциплін, спрямовує до пошукової та аналітичної діяльності, зацікавлює до творчого та креативного мислення. Як підсумок, найбільш активні діти, учасники, по закінченні кожного філологічного квесту отримували заохочувальні призи (художня література) та грамоти, а також мали змогу перевірити власні вміння та навички у змаганнях районного та обласного рівнів.

Науково-дослідна діяльність

Сучасний розвиток освіти диктує і нові підходи в організації діяльності учнів на уроках та в позаурочний час. Технологія класно-урочної системи протягом століть виявлялася найбільш ефективною для масової передачі знань, умінь, навичок молодому поколінню. Сучасні зміни в суспільному житті вимагають розвитку нових способів освіти, педагогічних технологій, націлених на індивідуальний розвиток особистості, творчу ініціативу, навички самостійного руху в інформаційних полях. Сьогодні вчитель формує у здобувача освіти універсальні вміння ставити і вирішувати завдання для вирішення життєвих проблем. Акцент переноситься на виховання справді вільної особистості, на формування у дітей здатності самостійно мислити, добувати і застосовувати знання, ретельно обмірковувати прийняті рішення і чітко планувати дії, ефективно співпрацювати в різноманітних за складом і профілем групах, бути відкритими для нових тенденцій, контактів і культурних зв'язків. Це вимагає широкого впровадження в освітній процес альтернативних форм і способів ведення освітньої діяльності.

Цим обумовлено введення в освітню сферу методів і технологій на основі дослідницької діяльності учнів. Зупинимось докладніше на різних видах дослідницької діяльності школярів. Всю цю роботу учнів умовно можна розділити на кілька груп:

1. Науково-дослідна діяльність.
2. Проєктна діяльність учнів.
3. Проєктно-дослідницька діяльність.

Науково-дослідницька діяльність учнів пов'язана з вирішенням творчої, дослідницької задачі зі заздалегідь невідомим рішенням, і передбачає наявність основних етапів, характерних для дослідження в науковій сфері, постановку проблеми, вивчення теорії, присвяченій даній проблематиці, підбір методик

дослідження та практичне оволодіння ними, збір власного матеріалу, його аналіз і узагальнення, науковий коментар, власні висновки. Будь-яке дослідження, неважливо, в якій області природничих або гуманітарних наук воно виконується,

має подібну структуру. Такий ланцюжок є невід'ємною приналежністю дослідницької діяльності, нормою її проведення.

Проектна діяльність учнів – це спільна навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність учнів, що має спільну мету, узгоджені методи, способи діяльності, спрямована на досягнення загального результату діяльності. Неодмінною умовою проектування є наявність заздалегідь вироблених уявлень про кінцевий продукт

діяльності, етапів проектування (вироблення концепції, визначення цілей і завдань проекту, доступних і оптимальних ресурсів), створення плану, програм і організація діяльності по реалізації проекту, включаючи його осмислення і рефлексію результатів діяльності.

Проектно-дослідницька діяльність – діяльність з проектування власного дослідження, що припускає виділення цілей і завдань, виділення принципів відбору методик, планування ходу дослідження, визначення очікуваних результатів, оцінка можливості бути реалізованим дослідження, визначення необхідних ресурсів. Є організаційною рамкою дослідження.

Науково-дослідницька робота займає значне місце в системі позаурочної роботи. Але для того, щоб досягти в цьому напрямку визначених результатів необхідне виконання цілого ряду умов. Головне – високий рівень викладання в школі і наявність педагогів, готових здійснювати цю роботу. Але вирішальну роль відіграє наявність учнів, здатних до даного виду діяльності та сприятливий мікроклімат у колективі.

Всі конкурсні роботи учнів нашого навчального закладу зайняли перші місця на районному рівні.

Варто зазначити, що науково-дослідницька діяльність учнів не обмежується лише школою. Певною мірою, це підготовка випускників до майбутньої наукової діяльності у ВНЗ (написання курсових та дипломних робіт), а також заохочення учнів середньої та старшої школи до постійного пошуку, самовдосконалення та прагнення високого результату не лише в навчальній, а й у практичній діяльності.

Відкриті уроки. Відкритий урок – загальноприйнятий методичний захід у школі, на якому відбувається показ кращого досвіду вчителя та розкриття творчого потенціалу, вміння реалізувати свої знання практично для кожного учня (наприклад, розвиток пізнавальної самостійності школярів, їх вміння застосовувати раніше набуті знання, здатність до самореалізації та вміння до критичного сприйняття дійсності).

Видатний педагог сучасної освітньої науки Шалва Амонашвілі стверджує: «Головне завдання вчителя на уроці – побудувати партнерські стосунки.

Потоваришувати з учнем і не просто надавати інформацію, стимулювати його творчо мислити, подавати власні думки, щоб досягнути асонансу з міркуваннями однокласників. У цьому – головний секрет успішного уроку».

В.О. Сухомлинський, надаючи великого значення особистості дитини, зазначав: «Успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини, які породжують прагнення до найкращого». Тож, відкритий урок – це можливість кожної дитини проявити себе, перевірити і головне – досягти успіху, подолавши власні страхи, переживання, пов'язані з емоційними станами та психологічними бар'єрами.

Творчість учнів у малюнках, кросвордах, проєктах

Сучасний учитель повинен іти в ногу з часом, і разом з тим – вести за собою учня, тому що зі змінами в суспільстві змінюються і вимоги до викладання дисциплін та навчальних потреб кожного учня. Згідно з цими вимогами приділяється велика увага мотивації учнів до навчання, залучення їх до самоосвітньої роботи, розвиток в них уміння не тільки слухати і відтворювати, а й повідомляти, презентувати та проєктувати.

З метою розвитку творчих здібностей, поглиблення вивчення предметів та формування в учнів уяви, мислення, відтворення вчителі гуманітарного циклу активно залучають учнів до створення різноманітних тематичних малюнків, кросвордів, колажів, котрі допомагають дітям не лише розвинути креативне мислення і відтворювати своє бачення тієї чи іншої проблематики, а й реалізувати свої здібності в галузі образотворчого мистецтва.

Досягнення в поетичній творчості та журналістиці

Метою літературної освіти є всебічний розвиток учня як компонент його культурної освіти. Першим напрямком є вдосконалення читацької діяльності, тобто підвищення якості сприйняття художніх творів, вміння оцінювати прочитане, формувати і висловлювати власну точку зору. Другий напрям – розвиток літературно-творчих здібностей шляхом створення власних письмових робіт. І третій напрям – підвищення рівня культури та читацької компетентності шляхом реалізації власних напрацювань у вигляді збірок, колажів та різних видів друкованої продукції.

Літературний розвиток – це процес накопичення певного досвіду, вміння аналізувати, підтверджувати фактами, цитатами власні думки. Роль учителя в цьому процесі є коригуючою, спрямовуючою на диференціацію творчих можливостей кожного учня. Необхідно відзначити, що вміле використання перерахованих компонентів може призвести до розвитку творчого потенціалу та креативних здібностей літературного розвитку дітей. Тож, одним із найголовніших напрямів літературної освіти є розвиток творчих, креативних

учнів, які вільно володіють основами копірайтингу (написання статей на задану, визначену тему), рерайтингу (написання статей, заміток на основі вже існуючого матеріалу) та можуть реалізувати свої навички і досвід у галузі журналістики. Таким чином, починаючи з 2015 року, у школі започатковано самобутні видання «Шкільний меридіан» та «Шкільний БУМ: будинок універсальних майстрів», над виходом яких учні працюють завзято і наполегливо. Вихід кожного номера шкільних газет – це досягнення омріяного успіху у галузі журналістики.

Основним критерієм творчості є автентичність та самобутність результату, його новизна, на відміну від уже створеного раніше. Відтак, однією з ознак творчої особистості є її прагнення до оригінальності і новизни. Учнями нашого закладу, внаслідок копіткої, творчої, наполегливої, цілеспрямованої праці, були створені поетичні збірки.

Творчість учнів – результат важкої праці на шляху до успіху. Аналітична діяльність на уроках літератури: спостереження за природою, опис власних почуттів та переживань, інтерпретація прочитаного твору дає можливість створювати власні поетичні та прозові рядки.

Літературні здібності можна і потрібно формувати і розвивати, тому що:

- прищеплюючи дитині інтерес до книги, потребі в читанні, ми стимулюємо її творчу активність;
- розвиваючи спостережливість школярів, вміння порівнювати предмети і явища, вибудовувати асоціативні зв'язки між близькими і віддаленими один від одного предметами і явищами, ми стимулюємо літературно-критичні здібності, побудовані за принципом спостереження;
- активізуючи емоційні реакції дітей, ми підсилюємо їх вразливість, чуйність і до світу, і до слова, в якому цей світ зображується в літературі;
- показуючи можливості слова як твірної основи художнього світу, ми викликаємо інтерес до словотворчості і самовираження в слові.

Розкриття здібностей допомагає більш ефективно опановувати вміннями, прискорює навчання. Методика виявлення здібностей здійснюється за тими ж принципами, за якими перевіряється сформованість умінь. Можна, таким чином, зробити висновок про те, що здатність проявляє себе в умінні реалізувати заплановане, спроектоване, омріяне.

Кожна людина, починаючи з молодшого віку, зіштовхується із необхідністю бути почутою. Один з найважливіших шляхів діалогу зі світом – письмове звернення до співрозмовника. Різні рівні суб'єктного вираження людини, з дитинства до його становлення як особистості, можна представити у вигляді своєрідних сходинок творчого зростання: проектування та створення вітальних листівок, фанфіків, розробка та укладання агіток, написання заміток, статей, комплектація та формування матеріалів для випуску збірок та друкованих газет. Юний автор висловлює в посланні свої думки і почуття до близької їй людині, друзям, озвучує власні домисли щодо проблематики того чи іншого вивченого твору. Наступний крок до публічності – стаття в шкільну стінгазету. Цей етап вже пов'язаний з визнанням учня як учасника, що дає йому певний статус в колективі. Третій ступінь – публічний виступ учня на засіданні ШМО. Це може бути виступ на класній годині, у шкільному парламенті або на засіданні

ШМО. На цьому етапі перед учнем постає завдання створити текст на актуальну тему, орієнтуючись на певну читацьку аудиторію. Всі необхідні для цього навички учні можуть отримати на заняттях гуртків філологічного спрямування або ж на особистій консультації вчителя-словесника безпосередньо. Публікація у будь-якому шкільному чи то районному виданні відкриває для учнів двері в журналістику як професію. Але, навіть якщо учень не сподівається зв'язати майбутнє з журналістикою, отримані навички допоможуть йому в подальшому житті, зокрема при вмінні підтримати розмову на довільну тему.

Роботи з текстами на рівні публікації дає можливість учням отримати практичні навички роботи з текстами, а також усвідомити важливість особистісного зростання, розвитку творчих здібностей.

Журналістика, як вид діяльності, ґрунтується на шкільному курсі предметів «Українська мова», «Українська література» та «Зарубіжна література»: граматики, знання з теорії літератури, біографічні відомості про письменників та поетів, історії створення творів – все це є невід'ємною частиною роботи журналіста-початківця, якими є наші учні. Заняття журналістикою сприяють глибшому розумінню шкільних предметів, активному використанню усіх потужностей та можливостей рідної мови.

Результатом цієї взаємодії стають:

1. Підвищення мовних компетентностей школярів;
2. Надбання комунікативного досвіду;
3. Соціалізація;
4. Досягнення ситуації успіху;
5. Реалізація творчих здібностей;
6. Можливе самовизначення у майбутній професії.

Таким чином, журналістська діяльність в школі дає учням нове розуміння свого місця в сучасному житті, розвиває потребу самореалізації, формує активну життєву позицію, усвідомлення важливості соціального зростання, прищеплює потреба прагнути до успіху. Ці якості дуже важливі у подальшому дорослому житті й стануть запорукою успіху вчорашніх школярів.

Робота гуртка «Мовний меридіан»

«Мовний меридіан» – це гурток з німецької мови, який передбачає розвиток комунікативних вмінь та творчих здібностей учнів. Діяльність гуртка забезпечує формування і розвиток мотивації до вивчення німецької мови, розвитку соціокультурних знань та вмінь учнів.

Основною метою гуртка є забезпечення комунікативного та соціокультурного розвитку особистості учня, його підготовку до міжкультурного спілкування, розширення світогляду та загальної ерудиції, подорожування світом віртуально та в реальному житті.

Виходячи з даної мети, передбачено вирішення таких завдань:

- ☐ ознайомлення з краєзнавчим матеріалом, з особливостями перекладу та розуміння німецької мови;
- ☐ формування світоглядних ідей;
- ☐ естетичне виховання учнів у процесі знайомства з літературними та музичними творами, витворами художнього світового мистецтва;

- розвивати мотивацію до оволодіння іноземною мовою та культурою;
- сприяти вихованню толерантності та поваги до іншої культури

Гурткова робота має також гарні результати – учні розвивають творчі здібності та досягають успіху під час вивчення іноземних мов і отримують від цього задоволення та нагороди (грамоти, дипломи, призи)

Шкільні музеї

На базі нашого навчального закладу функціонують три музеї: музей народознавства «Українська хата», музей широкого історичного профілю та музей квітів. Метою діяльності кожного з них є прищеплення навичок дослідницької роботи школярів, підтримка творчих здібностей дітей, формування інтересу до народознавства, культури рідного краю, вітчизняної культури та шанобливого ставлення до моральних цінностей минулих поколінь.

Одним з основних завдань музею історії є виховання патріотичної свідомості школярів. Як відомо, музей здійснює зв'язок часів. Він дає нам унікальну можливість зробити своїми союзниками в організації навчально-виховного процесу покоління тих, котрі жили до нас, скористатися їхнім досвідом в області науки, культури, освіти. Минуле не зникає безслідно, воно пробивається в сьогодення, залишаючи тисячі свідчень свого існування у вигляді пам'яток матеріальної та духовної культури, які зберігають і пропагують музеї.

Стрижнем будь-якого музею є історія. У свою чергу, він володіє величезним освітньо-виховним потенціалом, оскільки зберігає і експонує справжні історичні документи та матеріали. Феномен шкільного музею полягає в тому, що його освітньо-виховний вплив на дітей найбільш ефективно проявляється в процесі їх участі у здійсненні різних практичних напрямків діяльності. Участь у пошуково-дослідницькій роботі, зустрічі з видатними людьми сучасності, знайомство з історичними фактами допомагають учням дізнатися історію, дослідити проблеми рідного краю зсередини, зрозуміти, як багато сил і душі вклали їх предки у розвиток та становлення рідного краю. Це виховує повагу до пам'яті минулих поколінь, дбайливе ставлення до культурної та історичної спадщини, без чого не можна виховати патріотизм і любов до своєї Вітчизни, до малої Батьківщини.

Шкільний музей – це складний організм. Його життєздатність цілком залежить від злагодженої творчої роботи колективу педагогів і учнів.

У нашому навчальному закладі працюють :

- ☐ шкільний музей широкого історичного профілю;
- ☐ кімната - музей «Українська хата». Діяльність музеїв свідчить про те, що шкільний музей викликає жвавий інтерес у багатьох учнів, особливо якщо у них є можливість активно проявити себе в організації його діяльності.

Справедливо сказано, що «хороший музей надає учням особливу індивідуальність, створює сприятливий мікроклімат для самоосвіти та створює можливості для дослідницької діяльності». Ми помічали, що робота з експонатами шкільного музею, зібраними самими дітьми, які можна потримати в руках, про які треба дбати, які слід вивчити, для учнів більш значимі і цікаві. Можна погодитися, що «ідея наступності поколінь сприймається людиною більш однозначно, якщо вона зачіпає в його душі щось особисте. Для молоді це особливо важливо: для юних історія живе яскравіше в долях людей, яких вони знають ».

Діяльність музею може сприяти досягненню наступних освітніх результатів:

Особистісних

- сформованість української громадянської ідентичності, любові до Батьківщини і почуття гордості за свій край;
- готовність і здатність учнів до саморозвитку та особистісного самовизначення;
- сформованість мотивації школярів до цілеспрямованої пізнавальної діяльності, творчості;
- сформованість навичок продуктивної співпраці з однолітками, дітьми старшого і молодшого віку, дорослими в різних видах діяльності.

Предметних

- вміння самостійно визначати цілі і складати плани, усвідомлюючи другорядні та пріоритетні завдання;
- вміння самостійно здійснювати, контролювати й коригувати свою діяльність;
- вміння використовувати різні ресурси для досягнення цілей;
- вміння встановлювати контакти з представниками соціуму;
- оволодіння практичними навичками пізнавальної, навчально-дослідницької та проектної діяльності;
- здатність і готовність до самостійного пошуку методів вирішення практичних завдань.

Музейна діяльність дітей повинна бути інтегрована у навчально-виховний процес. Через різні форми музею пов'язаний з викладанням конкретних навчальних (гуманітарних) дисциплін. Завдяки інтеграції ресурсів музею в навчально-виховний процес формується єдиний освітній простір, що сприяє вихованню громадянської позиції особистості і патріотичних якостей у школярів, розширенню кругозору, розвитку пізнавальних інтересів і здібностей, оволодіння навчально-практичними навичками пошукової, дослідницької діяльності; підвищується ефективність досягнення освітніх результатів. Варто зазначити, що результативність успішності співпраці з шкільним музеєм

простежувалась впродовж останніх трьох років. Учениця 11 класу Іванова Дарина на основі музейних матеріалів працювала над науково-дослідницькою роботою «Голос з минулого» (керівник – вчитель історії Наумова М.Й.), яка зайняла III місце на обласному етапі конкурсу-захисту (2016 рік). У 2017-2018 н.р. учениця 9 класу Виноградова Анастасія була учасницею Всеукраїнського зльоту екскурсоводів шкільних музеїв.

Позакласна робота

Навчання – це спілкування людини з людством. Навчання – процес безперервний, це засвоєння нового досвіду на основі цілеспрямованого формування творчого критичного мислення, що в кінцевому результаті призводить до успішної результативності. Кожен вчитель намагається максимально виявляти, ініціювати, спонукати учнів до використання індивідуального досвіду, а не формувати заздалегідь заплановані властивості. В органічній єдності з новітніми технологіями іде стимуляція пошуку та використання наукових знань як пріоритетний напрям у створенні ситуації успіху.

Вивчення гуманітарних дисциплін не обмежується лише академічними годинами. Чималий простір розвитку творчого потенціалу пізнавальних інтересів займає позакласна робота. Вона спрямована на виховання самостійної, незалежної людини, формування різноманітних творчих специфік, індивідуально диференційованих підходів, що створює атмосферу співпраці вчителя і учнів у досягненні успіху. Позакласна робота спонукає і до дослідницької діяльності школярів, аналізу та власних висновків з побаченого, почутого, прочитаного. Таким чином, формуються естетичні і духовні цінності особистості, що утримують дитину у сфері пошуку важливих істин, уважності, вдумливості, оптимальному поєднанні матеріалу, який аналізується. Така робота не лише збагачує словниковий запас, а й виховує сприйняття, учить слухати, розуміти контекст та реалізувати власне «я». В результаті позакласної діяльності школярі обов'язково бачать тісний зв'язок теоретичних навичок із реальністю та є певним чином декораторами та демонструвальниками художнього часу і простору в реальності.

Позакласна робота також дає можливість абстрагуватися від конкретної ситуації, щоб узагальнити опрацьований матеріал, виявити причинно-наслідкові зв'язки з класною і позакласною роботою з даного питання, а також діалектику обставин.

Таким чином, кожен вчитель ШМО намагається організувати ситуацію успіху через логічне мислення, дискусію, власну інтерпретацію. Позашкільна має переконливі аргументи у розвитку креативної особистості.

Позакласна робота включає в себе заходи різнопланового характеру: зустрічі з відомими сучасниками, уроки на природі, театралізовані дійства, співпраця з недільною школою «Божий Дар», літературні вітальні, вечори, бібліотечні уроки, дискусії, заходи, присвячені державним святкам, що мають зв'язок з філологією та гуманітарними дисциплінами.

Туристичні мандрівки з літературним акцентом

Вивчення мови, літератури та культури не може обмежуватися лише

програмовим матеріалом. З метою розширення кругозору, детального вивчення певної епохи, її особливостей, а також формування життєвих компетенцій та ціннісних орієнтацій учнів через призму ментальності, духовності, вміння самостійно дати оцінку побаченому та почутому визначальну роль відіграють екскурсії. Світ пізнається у порівнянні, зміні власних суджень стосовно певного матеріалу на рівні почутого, побаченого, переосмисленого. Це вивищує учнів над світом, робить їх нездоланими в пошуках істини. Кожна подорож дає нам пізнання: істини, реального світу, існування людини і самого себе. Завдання дитини – звільнитися від стереотипів, нав'язаних програмою, вчителем, оточуючими. Таким чином, мета – створити ситуацію успіху через інтерес до подорожей пізнавального характеру, дати дитині зрозуміти, що її досвід чогось вартий, навчити адаптувати побачене, почуте до власної точки зору.

Вчителі ШМО гуманітарного циклу досить часто використовують можливості екскурсій для усвідомлення учнями значущості та важливості певної історичної та культурної епохи.

Велику роль у формуванні життєвих компетенцій та ціннісних орієнтацій учня відіграє особистісний фактор вчителя, його досвід є домінуючим у створенні ситуації успіху для кожного учня. Саме від вчителя залежить визначальний фактор: яке місце займе дитина у суспільстві і в житті взагалі. Через таку відповідальність педагог не має права на помилку. Дитяча душа – не полігон для випробувань, а храм, скоріше собор, де акумулюються не власні надбання, а довіра до життєвого досвіду самого вчителя.

«Я ніколи в житті не належав собі», – так завжди говорив видатний педагог Василь Сухомлинський про відданість вчителя своїй праці. Дійсно, для того, щоб змусити дитину повірити в себе, розкрити її власні, ще невідомі грані таланту, вмінь, розвинути навички, потрібно безмір вчительського часопростору та старань, адже епіцентром цієї праці є учень.

За час роботи над проєктом було реалізовано велику кількість запланованих та спроектованих завдань, розкрито творчий потенціал кожного учасника навчального процесу на уроках та в позаурочний час. Різноманітна діяльність спонукала усіх учасників проєкту до творчої співпраці, розвитку потенціалу кожної дитини та головне – створення ситуації успіху.

В.О. Сухомлинський писав: «Дати дітям радість праці, радість успіху в навчанні, збудити в їхніх серцях почуття гордості, власної гідності — це перша заповідь виховання. Дитяча душа як чистий аркуш паперу ... Записи на ньому роблять батьки, друзі, оточуючі. Та чи не найважливішими є записи, зроблені педагогом на чистому аркуші дитячої душі. І головними його гаслами в цій роботі повинні стати такі: «Допоможи! Не зашкодь!»

Таким чином, народження педагогічної технології «Створення ситуації успіху» було зумовлено самим життям. Часто поставали проблемні питання: «Як допомогти дитині досягнути радості від свого розуму, емоцій, своєї неповторності?», «Як змусити дитину повірити у власні сили, в самого себе?». Вирішити ці проблеми допомагають уроки співтворчості, де і учень, і вчитель, як рівний з рівним, намагаються досягнути в спільній праці вершини прекрасного, де головне місце в роботі надається учневі. Кожен учитель виконує в даному

випадку лише організаторські функції: як скерувати роботу, у яке русло спрямувати роздуми, як змусити працювати уяву, фантазію, розумові, пізнавальні, творчі здібності, щоб в очах учнів засвітилася радість, щоб у кожного з них з'явилася впевненість у своїх силах.

Слід зазначити, що навіть інколи переживаючи ситуацію успіху, дитина може зазнати суттєвих емоційних вражень, різко змінити в позитивний бік стиль свого життя. Створена ситуація успіху стає точкою відліку для змін у взаєминах з оточуючими, для подальшого руху дитини вгору щаблями розвитку особистості. Заряд активного оптимізму, здобутий в юності, гартує характер, підвищує життєву стійкість, здатність до протидії.

Успіх, якщо його переживає дитина неодноразово, відкриває період визволення прихованих можливостей особистості, перетворення та реалізації духовних сил. Саме про це говорив В.О. Сухомлинський: «У наших школах не повинно бути нещасливих учнів, душу яких гнітить думка, що вони ні на що не здібні. Успіх у навчанні — єдине джерело внутрішніх сил учня, які породжують енергію для долаття труднощів, бажання вчитися».

ПРОЄКТ

«Від творчого вчителя – до успішного учня»

ШМО вчителів початкових класів:

Перепчик НА., керівник;

Мосійчук Н.А., Сис М.В., Виноградова А.А.

МЕТА:

Показати процес формування успішної особистості шляхом упровадження педагогіки партнерства

Завдання:

➤ Формування всебічного розвитку дитини як особистості та найвищої цінності суспільства. Розвиток інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей; формування цінностей, необхідних для успішної самореалізації.

➤ Виховання відповідальних громадян, здатних до свідомого суспільного вибору.

➤ Розвивати почуття прекрасного, формувати естетичні смаки, залучати дітей до скарбниці світової культури.

➤ Підвищувати освітній рівень учнів задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Очікувані результати

Формування ключових компетентностей, потребних для успішної самореалізації в суспільстві	Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі	Створення комфортних умов перебування дитини в освітньому закладі та забезпечення відчуття емоційного комфорту	Партнерство між учнем, учителем і батьками	Виховання бажання вчитися, виявлення і розвиток творчих здібностей учнів з урахуванням його індивідуальних можливостей	Рівний доступ усіх дітей до якісної освіти
--	---	--	--	--	--

«Є успіх – є бажання навчатися. Це особливо важливо на першому етапі навчання – у початковій школі, коли дитина ще не вміє долати труднощі, де невдача стає справжнім горем».

В.О. Сухомлинський.

В Законі України «Про освіту» говориться, що метою НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності. Тому наше завдання допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками.

У своїх працях (зокрема, «Людина неповторна», «Серце віддаю дітям») ще в 1960-х роках класик педагогічної думки писав, що дитина – це активний і самодіяльний індивід, який не «вчиться на дорослого», а живе повноцінним і цікавим життям. Отже, до неї слід ставитися доброзичливо і з розумінням.

За педагогікою партнерства, учень – добровільний і зацікавлений соратник, одноступець, рівноправний учасник освітнього процесу, турботливий і відповідальний за його результати.

Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Учитель має бути другом, а родина повинна бути залучена до побудови освітньої траєкторії дитини. Педагогіка партнерства визначає істинно демократичний спосіб співпраці педагога і дитини, який не відкидає різниці в їхньому життєвому досвіді, знаннях, але передбачає безумовну рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість.

Принципи педагогіки партнерства:

- повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення;
- довіра у відносинах, стосунках; діалог – взаємодія – взаємоповага;
- розподілене лідерство (проактивність, право вибору та

відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);

➤ принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Педагогіка партнерства ґрунтується на таких ідеях:

– **навчання без примусу** (Ш. Амонашвілі, В. Сухомлинський, С. Лисенкова, В. Шаталов), що передбачає виключення всіх засобів примусу з арсеналу педагогічних засобів; припускає наявність таких особистісних якостей вчителя, як гуманність, комунікативність, ціннісне відношення до дитини. Крім того, вчитель повинен володіти знаннями про дитячу психологію, засадами гуманної педагогіки, володіти прийомами мотивації, визнавати пріоритетність суб'єктної взаємодії у навчальному процесі. Цього можна досягти шляхом знайомства з теоретичними засадами гуманної педагогіки, переглядом уроків педагогів-гуманістів, участю у коуч-тренінгах із суб'єкт-суб'єктною взаємодією;

– **ідея важкої мети** (С. Лисенкова, В. Шаталов) полягає у тому, що перед усіма учнями ставиться складна мета, водночас учитель всіма засобами має налаштувати учнів на її досягнення, вселити в них упевненість у перемозі над труднощами. Передбачає готовність до інноваційної діяльності, що досягається шляхом включення вчителя до роботи у творчих групах, розробленням моделі інноваційної діяльності;

– **ідея опори** (Є. Ільїн, І. Іванов, С. Лисенкова, В. Шаталов) полягає у наданні учням опорних знаків (символів, схем, таблиць, слів тощо) для забезпечення кращого розуміння, структурування, запам'ятовування матеріалу, а також для побудови відповіді. Передбачає вміння вчителя, з одного боку, – систематизувати й перетворювати інформацію належним чином, з іншого – моделювати;

– **вільний вибір** (Ш. Амонашвілі, І. Волков, С. Лисенкова, В. Шаталов) полягає у наданні дитині свободи вибору у процесі навчання, тобто учень може обирати завдання, задачу, тему твору. Професійна діяльність цілеспрямована на демократичність та скерованість вчителя на розвиток дитини, вміння «контактувати» з учнями є провідною педагогічною умовою ідеї вільного вибору;

– **ідея випередження** (І. Волков, С. Лисенкова, Б. Нікітін, В. Шаталов) дозволяє включати у програму більш складний матеріал, об'єднувати його в блоки, починати заздалегідь вивчати складні теми, закладати перспективу вивчення теми наступного уроку. Спирається на такі якості особистості педагога, як прогностичність, стратегічне бачення педагогічної діяльності, відповідальність, які супроводжуються здатністю до стратегічного планування;

– **ідея великих блоків** (І. Волков, І. Іванов, В. Шаталов, М. Щетинін) ґрунтується на тому, що у великому за обсягом блоці матеріалу (об'єднання 6-10 уроків або тем в один блок) легше встановити логічні зв'язки, виокремити головну думку, поставити та розв'язати проблему. Спрямована на наявність таких якостей особистості педагога: глибоке знання матеріалу, вміння систематизувати, інтегрувати, а також володіти технологією інтеграції змісту навчального матеріалу;

– **ідея відповідної форми** (І. Волков, Є. Ільїн, В. Шаталов) полягає в тому, що урок за своєю формою має відповідати предмету, що вивчається; реалізується через обізнаність, креативність, відкритість, здатність результативно вирішувати творчі завдання, незалежність суджень, спрямованість на творчі досягнення,

володіння інтерактивними технологіями. Дана ідея реалізується шляхом розширення знань про педагогічні технології, поглиблення предметних знань, перегляду уроків з використанням інтерактивних технологій, аналізу досвіду вчителів;

– **інтелектуальне поле класу** (І. Волков, С. Лисенкова, В. Шаталов, М. Щетинін) передбачає створення загальних життєвих цілей та цінностей у класі для розвитку здібностей та нахилів, творчості кожної дитини в діяльності;

– **самоаналіз** (Ш. Амонашвілі, Є. Ільїн, І. Іванов, В. Караковський, В. Шаталов, М. Щетинін) реалізує ідею колективного аналізу та оцінювання діяльності кожного учня за умови володіння педагогом прийомами рефлексії, емпатії, а також здатності аналізувати та розуміти власні дії, здатності до самопізнання.

Серед завдань реформи освітньої галузі – формування творчої особистості, що навряд чи можливо без творчих, компетентних педагогів, здатних забезпечити розвиток творчості школярів та активізувати їхню пізнавальну діяльність. Спільними для всіх компетентностей, які мають формуватись у новій школі, є творчі уміння. Відтак постає завдання розвитку здатності до творчості педагога, як важливої умови успішності його фахової діяльності.

Формами виявлення педагогічної творчості є:

- творчий пошук чи експеримент;
- науково-дослідницька діяльність;
- творча педагогічна діяльність;
- творче натхнення;
- творче самопочуття.

Особистістю людина стає не відразу, вона визріває поступово і в її формуванні бере участь багато чинників. Навчання в **НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ** слід розглядати не як педагогічний процес, а як життєвий, життєтворчий процес, де особистість творить саму себе і своє життя.

Творча лабораторія вчителів Перчунівського ЗЗСО І-ІІІ ступенів спрямована на впровадження інноваційних форм і методів навчання, які забезпечують творчий розвиток вихованців.

Завдання педагогів на даному етапі знайти оптимальне поєднання моделей традицій та інновацій в НУШ.

Використовуючи педагогічну спадщину В.О. Сухомлинського, вчителі початкових класів проводять подорожі в природу, які сприяють розвитку інтелектуальних, мовленнєвих і художніх обдарувань учнів.

Працюючи в пошуку найбільш результативних методів роботи, ми зрозуміли, що формування вмінь і навичок стає набагато цікавішим і результативнішим, якщо організувати навчання у співробітництві, яке ґрунтується на спільній діяльності і взаєморозумінні вчителя учнів і батьків.

Спільне проведення різноманітних заходів сприяє розвитку бажання вчитися; формує ключові компетентності, виявляє творчі здібності учнів, крок за кроком веде дітей до успіху.

НУШ – це школа, яка не тільки дає знання, а вчить застосовувати їх у житті.

НУШ – це школа, яка готує дітей до успішного життя.

Створити таку школу можна лише у тісній співпраці: вчитель – учні – батьки.

Тому наша школа працює на засадах педагогіки партнерства, в основі якої – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками.

Основними завданнями нашої школи є:

- створення умов для саморозвитку та самореалізації особистості;
- задоволення освітніх запитів та потреб учнів;
- засвоєння продуктивних знань, умінь;
- розвиток потреби поповнювати свої знання протягом життя;
- виховання для життя в цивілізованому громадянському суспільстві, де

учні отримали б такі наскрізні вміння:

- читаю вдумливо;
- критично мислю (креативність);
- розв'язую проблеми;
- співпрацюю;
- організовую свою діяльність;
- ефективно спілкуюся;
- розвиваю власний емоційний інтелект;
- рефлексую.

А ситуації успіху у молодших школярів створювалися через: ранкові зустрічі; уроки, ігри, навчання, екскурсії, виховні та позакласні заходи, робота з батьками.

«ШКОЛА ПОЧИНАЄТЬСЯ З УЧИТЕЛЯ» В.О. СУХОМЛИНСЬКИЙ

Найближчою до дитячої літературної творчості, на думку Л.С. Виготського, є дитяча театральна творчість або драматизація.

Тому драматизацію, як метод розвитку розумової діяльності, ми використовуємо, коли учні погано ще володіють словом, мислення мають наочно-образне. В 1-2 класах драматизацію використовуємо для з'ясування змісту всього прочитаного тексту чи для осмислення окремих фраз або слів.

Така діяльність передбачає залучення дітей до реального співробітництва, інтелектуального діалогу, гармонізації спілкування, можливості почуватися вільно. Драматизація сприяє розвитку мислення, розробці прийомів співтворчості та інтелектуальної напруги, передбачає експериментування з дітьми, гармонійне поєднання індивідуальної, групової та колективної діяльності, самостійної та педагогічно скерованої.

Під час драматизації твору діти залучаються до мистецтва художнього слова, у них формується техніка та логіка усного мовлення, розвивається вимова та долаються мовленнєві недоліки. Учні засвоюють основні етапи роботи з текстом.

Уроки з використанням драматизації сприяють зняттю емоційної скутості учнів, невпевненості в собі, активізують здібності, допомагають застосовувати їх невеличкий життєвий досвід, набутий як на заняттях, так і на позашкільних заходах. Діти опановують необхідну суму знань з акторської майстерності, розвивається їх фантазія та уява, увага, спостережливість, допитливість. Прийом драматизації сприяє також розвитку логічності та послідовності дій і почуттів, відчуття правди, відчуття сценічної свободи.

Я досліджую світ 1 клас «Моя країна Україна – незалежна держава»

Кожен день приносив нові відкриття в навколишньому світі. Кожне відкриття втілювалось у казку, творцями якої були діти. Казкові образи допомагали малюкам відчувати красу рідної землі. Краса рідного краю, що відкривалась завдяки казці, фантазії, творчості, — це джерело любові до Батьківщини. Розуміння й відчуження величчя, могутності Батьківщини приходять до людини поступово і мають своїм джерелом красу.

З досвіду нашої роботи ми впевнилися, що потрібно вдумливо, обережно готувати дитину до того моменту, коли вимовите своє перше слово про рідну країну. Слово це має бути натхненним, одухотвореним благородними почуттями. Та щоб це слово примусило прискорено битись дитячі серця, необхідно, образно кажучи, старанно зорати і засіяти зернами краси поле дитячої свідомості.

Нехай дитина відчує красу й захоплюється нею, нехай в її серці й пам'яті назавжди збережуться образи, в яких втілюється Батьківщина. Краса — це кров і плоть людяності, добрих почуттів, сердечних стосунків.

У казку запрошує класна кімната.

Тут добре і вчитися, й відпочивати.

Ранкові зустрічі

***Лего – це й цікаво,
і корисно!***

Наша школа не буде постійним сидінням в класі. Ми будемо навчатися під блакитним небом, під гіллястою грушею, і буде наша школа називатися – Школою радості.

В.О. Сухомлинський

У своїх працях, зокрема у «Школі під блакитним небом», Василь Сухомлинський писав: «Казка, фантазія – це ключик, за допомогою якого можна відкрити ці джерела, і вони заб'ють життєдайними струменями».

Ми переконалися, що населяючи навколишній світ фантастичними образами, створюючи ці образи, діти відкривають не тільки красу, а й істину. Без казки, без гри, уявлення дитина не може жити, без казки навколишній світ перетворюється для неї на гарну, але все-таки намальовану на полотні картину; казка примушує цю картону ожити.

Казка – це, образно кажучи, свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки й мови. Діти не тільки люблять слухати казку. Вони творять її.

Які правдиві, точні, художньо виразні образи творять діти, наскільки яскрава, барвиста їхня мова!

Дитина не може сприймати лише слово. Тому наш колектив теж прагне до розвитку уяви та фантазії у наших учнів, спонукаючи їх працювати під відкритим небом, серед природи. Де наочні образи спонукають дитину до сприйняття інформації.

Доки на вулиці приємна осіння погода, уроки проводимо на природі.

Творчість – це процес народження нового у природі чи в людині, необхідна умова інтелектуального та духовного зростання особистості.

Чи кожна дитина здатна до творчості? Безумовно. І шкода, що, народившись із природною здатністю творити, дитина поступово втрачає її. На жаль, це відбувається нерідко тоді, коли вчасно не формуються творчі здібності, не знаходяться стимули для їхнього розвитку. Саме тому учні молодших класів нашої школи нерідко проводять уроки серед природи, де все навколо спонукає до творчості та нових відкриттів. Особливо діти полюбують уроки образотворчого мистецтва, де наочні образи підштовхують їх до фантазування.

Фантазія, що має місце у творчості дитини даного періоду, є своєрідним доповненням до малюнка, далекого від реальності.

В.О. Сухомлинський писав, що образотворче мистецтво не тільки предмет, але і могутній засіб виховання, яке повинно емоційно та естетично прикрасити все духовне життя людини.

Творчість немислима без уяви. Уява виконує роль головного інструмента мисленнєвого пошуку. Всі фази творчості базуються на роботі уяви.

Фантазія, на відміну від уяви, дозволяє створювати образи, які на даний час нездійсненні, майже повністю відірвані від діяльності.

Люди успішні, творчі – це люди з активною уявою. Плануючи свої дії на якийсь період, людина тим самим створює образ мети, якої хоче досягнути, і спосіб її досягнення. При цьому фактичні дії замінюються на мисленнєві: відбувається процес моделювання, оперування образами. І тільки після цього в роботу вступає мислення – воно буде логічно обґрунтований ланцюг послідовних дій, які повинні привести до успішного результату. Сьогодні саме на здатності до візуалізації (уявлення) побудовано багато психотехнік у психотерапії, які дають вагомий результат. Саме тому, коли дитина щиро ділиться своїми «вигадками», дорослим не слід сприймати це за брехню.

Дитина творить, уявляє, фантазує. І в цьому процесі прослідковуються перші початки до генерування ідей, конструктивного мислення, імпровізації, пошуку альтернативних рішень, робота з аналогіями, метафоричність мислення.

Лепбук – це новітній спосіб організації навчальної діяльності. Це гра, творчість, пізнання і дослідження нового, повторення і закріплення вивченого, систематизація знань і просто цікавий вид спільної діяльності учнів. Коли вчитель і діти вперше стикаються з лепбуком, вони закохуються в нього відразу ж і назавжди.

З досвіду нашої роботи лепбук ми використовуємо, як підсумковий результат спільної роботи з дітьми по тій або іншій темі. Його виготовленню передують уроки, вивчення матеріалу. У такому випадку учень буде готовий до

виготовлення тематичної папки.

Лепбуки допомагають швидко і ефективно засвоїти нову інформацію і закріпити вивчене в пізнавально-ігровій формі. Та позаяк кількість дітей в наших класах невелика цей вид діяльності ми застосовуємо у формі групової роботи. Під час оформлення лепбука діти змагаються, у кого вийдуть оригінальніші кишеньки і їхній інформаційний зміст. У кінцевому результаті посібник виходить яскравим та кольоровим, з великою наповненістю.

У ході роботи з тематичним матеріалом учні проводять спостереження, виконують завдання, вивчають і закріплюють інформацію. Згодом, маючи під рукою готову тематичну папку, дитина може освіжити свої знання з тієї чи іншої теми: Як це захопливо у школі новий знання у формі здобувати ігровій.

«Гра – це іскра, яка запалює вогник допитливості, цікавості».

В.О. Сухомлинський.

У грі найповніше проявляється індивідуальні особливості, інтелектуальні можливості, нахили, здібності дітей.

Феномен гри протягом усієї історії людства притягував до себе увагу видатних мислителів, філософів, соціологів, психологів, педагогів. Кожному етапу історії життя людства притаманне своє бачення своєрідного впливу ігрової діяльності та становлення й формування людини як особистості. Учені підкреслювали розвивальне та виховне значення гри, відзначали її можливості в пізнанні людини самої себе, показували вплив на розвиток творчої особистості в процесі ігрової діяльності, акцентували увагу на значенні гри в процесі пізнання людиною своїх здібностей.

В наших класах за допомогою гри діти пізнають світ. Без гри дітям жити нудно, нецікаво. В грі діти перевіряють свою силу і спритність, у них виникають бажання фантазувати, відкривати таємниці і прагнути чогось прекрасного. Тому в нашому випадку гра стала незамінним помічником педагога.

Особливе місце займають ігри, які створюються самими дітьми, – їх називають творчими, або сюжетно-рольовими. У цих іграх вони відтворюють у ролях все те, що бачать навколо себе в житті і діяльності дорослих. Творча гра найбільш повно формує особистість дитини, тому є важливим засобом виховання.

У грі формується багато особливостей особистості дитини. Гра – це своєрідна школа підготовки до праці. У процесі гри в учнів виробляється звичка зосереджуватися, самостійно думати, розвивати увагу. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються, до активної діяльності залучаються навіть найпасивніші учні.

В. Сухомлинський писав, що у новому суспільстві людина буде настільки закохана у свою справу, що «присвятить їй усі свої творчі сили». Своєчасно знайти, виховати і розвинути здібності у вихованців – головне в навчально-виховній роботі.

В. Сухомлинський звертає увагу на те, що у школі не повинно бути жодного учня, у якого відсутні захоплення, цікавість до певного предмета. Він вважав, що і творча наснага – потреба, у якій особистість знаходить щастя.

Переживаючи духовне задоволення від того, що вона творить, людина по-справжньому відчуває, що вона живе. Творчість є тією живою водою, що вливає нові сили у дітей, допомагаючи їм долати труднощі. Творчість починається там, де інтелектуальні та естетичні багатства, здобуті раніше, стають засобом пізнання, засвоєння, перетворення світу, при цьому людина ніби зливається зі своїм духовним надбанням. Вчителі повинні виховувати учня так, щоб з перших днів перебування у школі він чимось цікавився, розвивав свої творчі здібності, щоб у нього сформувалось певне життєве захоплення.

Важливим першоджерелом творчості, як самоствердження та самовираження особистості, на думку В.О. Сухомлинського, є слово. Творча наснага, що переживається у дитячі роки, починається з того, що слово, як духовне багатство особистості, стає будівельним матеріалом, з якого дитина щось створює.

Твір, казка були першою сферою творчості, в котрій дитина стверджувала свої здібності, пізнаючи себе, переживаючи перше почуття гордості від того, що вона щось створює. Дитяча казка, що складена серед природи, є, на думку В.О. Сухомлинського, цілим духовним світом, що визначає зміст та направленість думок, почуттів, переживань.

СПІЛЬНОЮ ПРАЦЕЮ МИ НАМАГАЄМОСЯ ДОСЯГТИ РЕЗУЛЬТАТУ, БО:

- **УСЕ, ЩО РОБИТЬСЯ З ЛЮБОВ'Ю, ПРИРЕЧЕНО НА УСПІХ.**
- **УСПІХ – ЦЕ ГАРМОНІЙНЕ ПРИСТОСУВАННЯ НАШОГО «Я» ДО ОТОЧУЮЧИХ НАС ОБСТАВИН, ЯКІ ПОСТІЙНО ЗМІНЮЮТЬСЯ.**

Н. ХІЛЛ

Щоб дитина була палко зацікавлена у навчанні, їй необхідне багате, різноманітне, привабливе, інтелектуальне життя.

Тож ми постійно дбаємо про те, щоб зі вступом до школи думка дитини не була втиснута в межі класної дошки і сторінки буквара, щоб стіни класу не відмежували її від різноманітності світу, в таємницях якого – невичерпні джерела думки, творчості.

ПРОЄКТ «Сильні, сміливі, наполегливі – успішні»

*Наумов О.М.,
вчитель фізичної культури*

Мета проєкту: даний проєкт спрямований на реалізацію Концепції національно-патріотичного виховання з розділу «Фізична культура та захист Вітчизни». Реалізую Концепцію, в основі якої лежать завдання: військово-патріотичне виховання молоді; формування готовності до служби в армії; задоволення потреб підростаючого покоління у постійному вдосконаленні фізичної підготовки. Вся робота в ході проєкту була спрямована на те, щоб створити ситуацію успіху для розвитку особистості дитини, дати можливість кожному вихованцю відчувати радість досягнення успіху, усвідомлення своїх здібностей, віри у власні сили. Підтримка почуття гідності, знання і розуміння дитини, віра, любов і повага до неї, бережливе, чуйне ставлення до фізичного, психічного і духовного розвитку лежить в основі цього підходу.

Діти повинні відчувати увагу до себе, інакше вони не можуть існувати. Заряд, здобутий в юності, гартує характер, підвищує життєву стійкість особистості, сприяє перетворенню та реалізації духовних сил. Ситуація успіху стає точкою відліку для змін у взаєминах з оточуючими, для подальшого руху дитини вгору, щаблями розвитку особистості. Вона виробляє найціннішу людську якість – стійкість у боротьбі з життєвими труднощами.

Основним фактором розвитку особистості школяра стає ситуація успіху. Її переживає як учень слабкої успішності, так і учень високої продуктивної діяльності. Для створення ситуації успіху необхідно створити мікроклімат, наповнений доброзичливістю, взаєморозумінням високою мотивацією на виконання пропонованих завдань; реальна допомога в просуванні до успіху; постійна підтримка в процесі виконання роботи.

Актуальність проєкту: успіх приходить до тих, хто рухається вперед, до тих, хто розподіляє свої сили з розумом. Людина лише там чогось домагається, де вона сама вірить у свої сили, формує свої життєві цінності і самореалізується, тобто задовольняє свої потреби інтереси і цінності, які є індивідуальними як доля кожної людини. Тільки тоді людина відчуває себе щасливою.

Проєкт школи «Успіх як життєвий пріоритет особистості» розрахований на період 2015-2019 рр. поетапно передбачав створити таку школу, яка буде здатна забезпечити компетентне ставлення учня до свого життя, виховання дітей

в дусі загальнолюдських цінностей. Тому школа покликана не лише забезпечити нормальні умови для розвитку, навчання, виховання, а й навчити жити, створити атмосферу «успіху».

«Дитина повинна бути переконана, що успіхом вона зобов'язана, перш за все, самому собі. Допомога вчителя, якою б ефективною вона не була, все одно повинна бути прихованою. Варто дитині відчувати, що відкриття зроблене за допомогою подачі вчителя, радість успіху може померкнути». (В.О.Сухомлинський).

Важливо мати на увазі, що навіть одноразове переживання успіху може докорінно змінити психологічне самопочуття дитини. Ситуація успіху може стати пусковим механізмом подальшого розвитку особистості пройшовши певні етапи:

❖ **мотиваційний етап** – установка на діяльність (емоційна підготовка учнів на вирішення навчального завдання);

❖ **підготовчий, робочий етап** – забезпечення діяльності (створення умов для успішного вирішення навчального завдання);

❖ **результативний етап** – порівняння отриманих результатів з очікуваними (усвідомлення ставлення до результатів своєї навчальної праці).

Отже, якщо ситуація успіху створюється вчителем послідовно і свідомо, її структура повинна врахувати всі перелічені компоненти.

Коли учні хочуть досягти успіху, вони повинні бути впевнені в тому, що:

- завдання, які стоїть перед ними, не тільки привабливі, але й відповідають їх можливостям та не потребують прикладання занадто великих зусиль;

- їх здібності не нижчі, ніж в інших учнів, що виконують такі ж навчальні завдання;

- результат розв'язання завдань цілком залежить тільки від них самих, контроль з боку вчителя має носити об'єктивний характер;

- навіть незначні досягнення, а також намагання, повинні оцінюватися вчителем добре;

- всі учні, які мають однакові результати, оцінюються вчителем однаково;

- оцінка залежить тільки від результатів навчальної діяльності і ні від чого іншого;

- для досягнення успішних результатів створені всі необхідні умови і ніщо не заважає їх досягненню;

- сам учитель зацікавлений в тому, щоб учні отримали більш високі результати й особистий успіх.

Фізичне виховання являє собою соціально педагогічний процес, спрямований на досягнення фізичного вдосконалення. Головним компонентом фізичного виховання є оздоровчий, при реалізації котрого оптимізуються форми і функції організму людини, та розвивальний, що сприяє підвищенню рівня фізичних (рухових) здібностей та якостей. Нині на базі нашої школи проводиться робота у напрямі створення умов учням для регулярних занять фізичною культурою з метою оздоровлення та формування вмінь і навичок, фізичної підготовки, як необхідного чинника військово-патріотичного виховання молоді та можливості використання їх для захисту Вітчизни.

Цілі проєкту:

- розкрити поняття «успішна людина» і «здоровий спосіб життя»;
- прилучити школярів до джерел національної історії та культури
- сприяти патріотичному вихованню, осмисленню себе, своєї особистості, як частинки великого українського народу;
- розвиток і вдосконалення фізичних здібностей учнів;
- загартовувати школярів фізично і морально;
- формувати в учнів дисциплінованість, підтягнутість, охайність, уважність, наполегливість, почуття відповідальності, командний дух.

Очікувані результати

Реалізуючи проєкт школи «Успіх як життєвий пріоритет особистості», перед педагогами стоїть важливе завдання розвивати особистість не лише через набуття знань, умінь та навичок, а й через розвиток, самовдосконалення та прищеплювати навички здорового способу життя.

Втілювати в життя методи формування ситуації успіху для дітей з різним рівнем інтелектуальних, фізичних, психологічних особливостей.

Конкурентоздатність випускників школи.

Позитивний імідж школи в районі та області.

Розкрити особисте «Я» кожного учня.

Тип проєкту: виховний, командний, довготривалий.

Назва закладу: Перчунівський ЗЗСО I-III ступенів.

Учасники проєкту: учні 5-11 класів, учителі фізкультури, педагоги організатори, адміністрація школи.

Термін реалізації проєкту: січень 2015 – грудень 2019 року.

Реалізація проєкту здійснюється через наступні напрями:

1. уроки
2. гуртки
3. загальношкільні змагання
4. дні здоров'я
5. конкурси, акції, квести
6. змагання учнів школи з молоддю села на кубок «Петра Вінера»
7. участь в районних змаганнях
8. участь в обласних змаганнях
9. туризм, «Сокіл-Джура»

Модулі проєкту:

- уроки;
- позакласна і позашкільна діяльність;
- гурткова робота.
- З цією метою на шляху реалізації проєкту передбачалось і було організовано для учнів школи ряд гуртків та секцій.
- На базі школи діють гуртки:
- волейбол;
- теніс;
- баскетбол;
- «Юний стрілець»

Організація процесу навчання спрямована на формування рухових умінь та навичок, які сприяють опануванню і розвитку вольових здібностей.

Основною формою навчання і виховання у школі є уроки. Всі вони спрямовані на визнання індивідуальності учня, співпрацю, що відповідає вимогам особистісно орієнтовного підходу, створення ситуацій успіху. Для реалізації цих принципів запроваджуються різні форми та методи організації учнів під час уроків та позакласної роботи.

Фізичне виховання підлітків у процесі занять є невід'ємною частиною фізичної культури і становлення особистості. Тому під час фізкультурно-масової роботи вирішуються оздоровчі, виховні, освітні та розвивальні завдання.

Оздоровчі: зміцнення здоров'я і сприяння правильному фізичному розвитку особистості; формування знань щодо здорового способу життя, спрямованості та ефективності фізичних вправ для зміцнення здоров'я; розвиток функціональних можливостей організму, основних життєзабезпечуючих систем; зміцнення опорно-рухового апарату й розвиток основних фізичних якостей тощо.

Освітні: навчання тактико-технічним діям під час різних рухових ігор, організація і проведення фізкультурно-масової та змагальної роботи з виховання індивідуальних, морально-вольових, психологічних та особистісних якостей.

Розвивальні: розвиток таких фізичних якостей, як спритність, швидкість, гнучкість, витривалість та їх різновиди; координаційних рухів, узгодженості рухових взаємодій, вестибулярної стійкості; сприяння фізичному розвитку, фізичній підготовленості; розвиток спеціальних волейбольних здібностей тощо.

Виховні: виховання інтересу до фізкультурно-масової роботи, змагань, волейболу; формування потреби до систематичних занять волейболом; виховання бережливого ставлення до свого здоров'я й здоров'я оточуючих; формування самостійності, цілеспрямованості, впевненості у своїх силах,

ініціативності, винахідливості тощо.

П'ять умов організації ситуації успіху на уроці фізичної культури:

1. Психологічна атмосфера уроку: учень відчуває себе впевнено, комфортно, цільовий акцент уроку спрямований на учня, учитель продумує як залучити дітей до спільної роботи, як зацікавити. Дуже важливий при цьому стиль спілкування вчителя з учнем.

2. Стиль спілкування педагога з учнем істотно визначає сприйняття останнім особистості вчителя, виникнення симпатії або антипатії до нього, бажання виконувати його вказівки і т.п.

3. Розумні вимоги до кожної дитини: навчання і виховання здійснюється на основі особистісно орієнтованого підходу, коли кожен школяр розвивається індивідуально. Не можна заперечувати той факт, що діти одного віку мають різні резерви фізичного розвитку в залежності від ваги, зросту, статури. Не можна не враховувати й особливості характеру.

4. Заохочення за будь-які успіхи: якомога частіше слід хвалити дітей, підбадьорювати їх. На уроках у дітей не повинно бути страху перед помилкою або невдачею, їх треба заохочувати навіть за найменше досягнення. Всі діти люблять, коли їх хвалять. Різниця тільки в тому, що першокласникові слід сказати: «Ти молодець, порадував», а десятикласникові - «супер».

5. Об'єктивне виставляння оцінок: оцінювати роботу на уроці учнів слід об'єктивно і справедливо. Щоб оцінка була зрозуміла і прийнята дитиною, він повинен знати вимоги, які пред'являються до оцінки.

Використання педагогічних прийомів, що сприяють досягненню навчального успіху на уроці.

Робота над проблемою школи, яка реалізується через довгостроковий проєкт «Успіх як життєвий пріоритет особистості» потребує розробки своєї методики, певних прийомів і видів діяльності. Одним із таких є

**«Комплекс заходів по формуванню предметних компетентностей.
Організація діяльності з учнями для досягнення успіху на уроці фізичної культури та в позакласній роботі».**

Педагогічні прийоми, що використовуються вчителем для досягнення навчального успіху учня	Передбачувані досягнуті результати учня, засновані на діяльності учнів
1. Призначення нових командирів (напрямних) на кожен урок	Кожен учень має можливість отримати досвід лідера, проявити ініціативу
2. Покладання доручень учням, які навчаються (починаючи з 2 класу), проводити розминку, ЗРВ, а в середні і старшій ланці вправи для розвитку основних і спеціальних фізичних якостей. Щоденна фізична зарядка перед уроками	Учень отримує практичний досвід фізкультурно-оздоровчої діяльності, зацікавлений проявити ініціативу, творчість, організаторські здібності
3. Прийоми стимулювання до пошуку нових вправ для розвитку фізичних якостей (розробка комплексу фізичних	Учень може запропонувати і продемонструвати нову вправу, за яку може отримати оцінку. Підвищується інтерес,

вправ для проведення ранкової зарядки)	поповнюються практичні знання
4. Використання індивідуального підходу у підборі вправ і дозування. Дає групам установку на виконання завдань різної складності (в залежності від освоєння досліджуваних рухових дій)	Учень може не виконувати вправу, яка йому є важкою (наприклад, підтягування), але він повинен виконати вправи, спрямовані на розвиток сили. Опанували технікою гри у волейбол, а протилежна команда, чий рівень підготовки відстає, в піонербол з елементами волейболу. Даний прийом дозволяє підтримувати інтерес до занять у всіх, націлює на вдосконалення
5. Вчитель заохочує тих, хто займається в шкільних спортивних секціях, залучає їх для допомоги під час вивчення нового матеріалу	Учень має можливість показати досягнуті результати, він відчуває схвальну оцінку з боку вчителя і однокласників. На уроці відбувається пропаганда досліджуваного виду спорту (легкої атлетики, гімнастики, спортивних ігор та ін.), здорового способу життя.
6. Учитель залучає учнів для організації уроку, суддівства	Звільнений від занять з фізкультури, учень бере участь в навчальному процесі, допомагає вчителю: призначається суддею, контролером і т.д. Таким чином, учень отримує досвід суддівства, починає краще розбиратися в правилах спортивної гри
7. Використання для освоєння руховими діями виконання вправ у спрощених і ускладнених умовах.	Учень може виконати вправу з допомогою вчителя або учня. Ускладнені ж умови завжди привабливі для «сильних»
8. Організація індивідуальної опіки (сильний працює в парі зі слабким)	Швидше відбувається навчання слабкого, зате сильний і в теорії, і на практиці вникає в процес навчання більш поглиблено
9. Використання змагальних моментів і проведення уроків-змагань	Досягається відчуття успіху, з'являється бажання покращувати досягнуті результати
10. Пропонування вибору, при якому якість можна замінити кількістю	Учень має можливість вибору в залежності від своєї фізичної підготовки, наприклад, якщо не може пробігти 1,5 км, повинен (оцінка не буде знижена) пробігти 2 км, але біг можна чергувати з ходьбою
11. Використання поняття «Рекорд класу», «Особистий рекорд» під час спортивних свят, змагань	Учень може проявити і встановити рекорд класу в будь-якому виді вправ, навіть сам може їх придумати. Досягається відчуття успіху, зміцнюється позитивна мотивація
12. Використання оцінки як інструменту, застосування в роботі для кожної дитини своїх еталонів: результат, отриманий школярем, порівнюється з його ж минулим результатом	Учень виконує посильні для нього вимоги, зацікавлений в покращенні своїх результатів
13. Не залишаються поза увагою як позитивні, так і негативні вчинки, що відбуваються в процесі взаємодії, особливо під час ігор	Учень отримує досвід спілкування, вчиться гідно вигравати і програвати, не висміювати чужі помилки, відчуває себе захищеним. Формуються такі якості, як цілеспрямованість, впевненість в собі, доброзичливість
14. Відстеження рівня фізичного	Результати учня порівнюються з його ж

розвитку кожного учня, в тому числі й учнів інклюзивного навчання.	колишніми. Кожен може підбити підсумки приросту в фізичному розвитку за чверть або за рік
15. Ведення обліку досягнень учнів, що доводиться до відома шкільного колективу, класних керівників, батьків учнів	Учень відчуває задоволення від досягнутого результату. З'являється бажання досягти ще більш високого результату

Забезпечення необхідних умов, направлених на можливість досягти учнями успіху, дозволило домогтися наступних результатів:

❖ На уроках фізкультури більшість хлопців та дівчат займаються з бажанням. Це виявило анкетування, проведене в 5-11 класах. Більшість учнів відповіли, що люблять фізкультуру.

❖ Не відбувається конфліктних ситуацій з дітьми та їх батьками з приводу незгоди з оцінками і методами навчання фізичної культури.

❖ Всі класні колективи беруть участь у шкільних змаганнях. Ті, що навчаються, проявляють ініціативу і надають допомогу в організації змагань.

Позакласна виховна робота

Даний модуль спрямовується на активізацію рухової активності та популяризацію активного здорового способу життя та спорту.

З метою залучення учнів до активного способу життя та пошуку спортивно обдарованих дітей у навчальному закладі щороку традиційно проводиться спартакіада, у якій беруть участь усі учнівські групи.

Спартакіада проходить впродовж навчального року і включає такі види спорту: осінній та весняний крос, міні-футбол, легку атлетику, «Козацький гарт», настільний теніс, шахи та баскетбол. Це дає вагомі результати.

Для цього використовувалися різноманітні форми і методи організації процесу. Своєрідністю введення «Днів здоров'я» в систему освіти є те, що всі теоретичні знання, включені в освітній процес, апробуються в творчій практиці, перетворюються в пізнавальний, комунікативний, соціальний досвід самореалізації в різних сферах спортивної діяльності. З метою надання учням можливості зміни обстановки після навчального дня застосовуються: а) ігрові види діяльності, б) змагальний підхід, в) деякі види діяльності на свіжому повітрі, г) інтелектуальні спортивні конкурси.

Дана методика ставить своїми завданнями:

- створення умов для підвищення мотивації до здорового способу життя, установки на здоровий стиль життя, фізичне самовдосконалення і самовиховання, потреби в регулярних заняттях фізичними вправами;

- роз'яснення ролі фізичної культури в розвитку особистості;

- озброєння знаннями науково-практичних основ фізичної культури і здорового способу життя;

- вдосконалення форм організації та методів навчання і виховання вчителями фізичної культури;

- формування настигності між стилем життя в школі і в сім'ї учнів, розширити і урізноманітнити взаємодію школи, батьків і суспільства в контексті зміцнення здоров'я;

- придбання досвіду творчого використання фізкультурно-спортивної діяльності для досягнення життєвих і професійних цілей.

Цілями даної роботи є:

- формування у школярів життєвих цінностей, здоров'я, психологічного благополуччя, фізичного вдосконалення кожного учня;

- оптимізація умов роботи школи щодо ефективного розвитку здоров'язберігаючого середовища;

- виховання творчого ставлення учнів до навчальної діяльності;

- виховання позитивного інтересу до досліджуваного предмета;

- формування необхідних комунікативних якостей;

- сприяти розвитку волевих якостей учнів;

- використання матеріалів методичної розробки вчителями фізичної культури, педагогами-організаторами як допоміжного матеріалу при проведенні позакласних заходів у своїх навчальних закладах.

У козацькі часи нашому народові були притаманні високий рівень шляхетності, моральності, духовності, доблесті і звитяги, знання і бездоганне дотримання національних традицій і звичаїв. У козацькій державі не було такого ганебного явища, як бездомні діти. Дітьми опікувалося все суспільство. Ці якості потрібні українському народові і сьогодні — в період відновлення своєї державності і особливо завтра, в процесі розбудови і зміцнення могутності нашої Батьківщини, в процесі практичних дій щодо відновлення і збагачення слави України.

Отже, сьогодні в школярів необхідно виховувати глибокі почуття патріотизму та національної гідності, якостей захисника Батьківщини, високий рівень загальної культури та народних знань (народної астрономії, медицини, агрономії, метеорології, народної естетики, моралі, мистецтв.

Виконанню цих завдань сприяє дитячо-юнацька, військово-спортивна патріотична гра «Сокіл-Джура», яка за напрямками, формою і змістом розрахована на шкільну молодь, а також на допризовну і призовну молодь за місцем проживання за умов умілого, грамотного, ініціативного і активного

Учасники військово-спортивної гри
«Сокіл Джура»
(Світловодськ – 2019).

керівництва дорослих козаків-патріотів, старших товаришів, зокрема педагогів-організаторів дитячих колективів,

Наш заклад освіти являється активним учасником даної військово – спортивної гри. У 2019 році команда нашої школи була учасником обласного зльоту учасників цієї військово-патріотичної гри.

Велика кількість учнів школи є членами спортивних гуртків.

Гурткова робота

Гурток №1. Волейбол.

Мета занять:

- Формування інтересу і потреби учнів до занять фізичною культурою і спортом, популяризація гри у волейбол серед учнів школи.
- Зміцнення здоров'я, сприяння гармонійному фізичному розвитку.
- Теоретичне і практичне навчання гри у волейбол.
- Навчання учнів життєво важливим руховим навичкам і вмінням.
- Формування збірної команди школи з волейболу, придбання необхідних вольових, психологічних якостей для стабільного та успішного виступу на змаганнях.

Завдання занять:

- виявити природні дані учня для швидкого зростання майстерності;
- опанувати теоретичними та практичними прийомами гри у волейбол;
- брати участь у районних і обласних змаганнях з волейболу серед шкіл;
- розвивати в учнів основні рухові якості: силу, спритність, швидкість рухів, швидко-силові якості, витривалість;
- виховувати в учнів моральні якості: цілеспрямованість і волю, дисциплінованість і вміння мобілізувати в потрібний момент свої фізичні та духовні сили;
- виховувати в учнів вольові якості: сміливість, рішучість, наполегливість;
- вчити дітей виявляти свої вольові зусилля, щоб побороти невпевненість в собі, а іноді і боязнь.

Заняття гуртка «Волейбол» проводяться в спортивному залі школи двічі.

У 2019 році команда з волейболу зайняла I місце в районних змаганнях серед учнів шкіл.

Гурток №2

Настільний теніс.

Кількісний склад 15 учнів.

Мета занять:

- ❖ зміцнення здоров'я;
- ❖ формування інтересу до гри у настільний теніс серед учнівського колективу;
- ❖ популяризація гри у настільний теніс;
- ❖ формування збірної команди школи з настільного тенісу, прищеплення психологічних, вольових якостей в учнів.

Завдання занять:

- ❖ виявити природні дані учня для зростання майстерності;
- ❖ оволодіти технікою та тактикою гри у настільний теніс;
- ❖ брати участь у районних і в обласних змаганнях з настільного тенісу серед учнів шкіл.
- ❖ виховувати в учнів моральні якості, цілеспрямованість і волю, дисциплінованість і вміння мобілізувати в потрібний момент свої фізичні та духовні сили.

Гурток №3

Шахи.

Кількісний склад 10 учнів

Мета і основний зміст роботи шахового гуртка – масове охоплення учнів систематичними заняттями шахами та підготовка кваліфікованих шахістів, сприяння розвитку логічного мислення, самостійності, дисциплінованості, взаємоповаги, відповідальності перед собою та колективом, формуванню в них таких якостей творчої особистості, які допомогли б їм брати активну участь в майбутній навчальній і трудовій діяльності, готувати пропагандистів шахового руху.

Шахи – це не тільки гра, яка дає багато радості, задоволення дітям, але й дієвий, ефективний засіб їх розумового розвитку, допитливості, пам'яті. Тематика занять з шахів передбачає засвоєння учнями знань із теорії, практики та історії шахового мистецтва, прищеплення любові до цієї древньої і захоплюючої гри, ознайомлення з правилами шахової гри, основними проблемами, які виникають в процесі шахових поєдинків, навчання веденню боротьби розумно й послідовно в поступово ускладнених позиціях.

Команда нашої школи: Костюк Микола, Дубовик Сергій, Крижанівська Анна, Непота Анастасія зайняли перше місце в районних змаганнях з шашок та шахів.

Гурток №4.

«Юний Стрілець».

Кількісний склад 15 учнів.

Гурток «Юний стрілець» проводиться у 8-9 класах у навчальних закладах системи загальної середньої освіти відповідно до «Концепції допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді» (затверджена Указом Президента України від 25 жовтня 2002 року № 948/2002), Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» (ст. 1;8;9;42), Закону України «Про оборону України» (ст.12), Конституції та інших Законів України.

Метою гуртка «Юний стрілець» є:

- привернути увагу учнів середніх класів до вивчення предмета «Захист Вітчизни», який вивчається в старших класах;
- ознайомити та навчити учнів правильної стрільби з пневматичної гвинтівки, правил поведінки в тирі, порядку поводження зі зброєю, знання техніки безпеки;
- підготовка учнів до готовності в будь-який час стати на захист своєї Вітчизни.

Програма гуртка «Юний стрілець» складається з 14 тем і 39 занять. Заняття в гуртку проводяться двічі тиждень по 1 годині згідно з навчальним планом школи. До занять у гуртку залучаються учні, які виявили бажання займатися вивченням основ військової справи.

❖ Школярі поповнюють портфоліо грамотами і дипломами, отриманими на змаганнях різних рівнів.

Таким чином, створення ситуацій, що призводять до успіху – перспективний напрямок в роботі з сучасними школярами.

Якщо дитині вдається домогтися успіху в школі, у неї є всі шанси на успіх у житті. А успіхи на уроках фізичної культури сприяють формуванню прагнення до фізичного благополуччя, потреби в дбайливому ставленні до свого здоров'я.

ПРОЄКТ

«Формування ключових компетентностей як складова становлення успішної особистості школярів»

ШМО природничого циклу:

Непота О.Д., керівник;

Наумов О.М., Калашнік О.В.,

Калашнік С.П., Ратуш А.М.

1. Актуальність і перспективність проєкту:

- ❖ Забезпечує умови для розвитку успішної особистості дитини на уроках природничо-математичного циклу.
- ❖ Сприяє виконанню завдань Національної доктрини розвитку освіти.
- ❖ Сприяє позитивній мотивації учнів до пізнавальної діяльності, потребі в самопізнанні, самореалізації та самовдосконаленні.
- ❖ Дозволяє гарантувати досягнення певного стандарту освіти.

2. Мета проєкту: формування життєво-компетентної особистості, яка успішно самореалізується в соціумі. Пошук раціональних шляхів формування успішної особистості школяра шляхом упровадження системи особистісно орієнтованого навчання учнів з використанням нових інформаційних технологій. Через формування успішної особистості вчителя створити умови для розвитку і творчої самореалізації кожної особистості, для забезпечення розвитку життєво-компетентної, національно-свідомої, цілеспрямованої особистості.

3. Ідея проєкту: Можливість створення необхідних умов для всіх суб'єктів виховного процесу з метою сприяння розвитку особистості дитини, подальшого самовизначення, самореалізації у процесі творчої діяльності.

4. Шляхи реалізації:

- ❖ Вивчення особистості за допомогою психологічних тестів і методик, спостереження й аналізу продукту діяльності учнів.
- ❖ Розробка та впровадження нових моделей організації навчально-виховного процесу, які найповніше відповідають потребам школярів, гармонійно поєднують визначену систему навчання з новими інтерактивними технологіями.
- ❖ Проведення олімпіад, інтелектуальних турнірів, захист науково-дослідницьких робіт (МАН), тематичних конференцій, участь в районних, обласних, всеукраїнських акціях та конкурсах.
- ❖ Організація для учнів гуртків природничо-математичного спрямування.
- ❖ Проведення позакласної роботи з предмету, місячників природничо-математичного циклу.

7. Очікувані результати:

- ❖ Реалізація цього проєкту передбачає виховання в наших учнів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природи, прагнення діяти в навколишньому середовищі відповідно до екологічних норм поведінки.
- ❖ Формування в учнів ключових компетентностей під час проведення уроків, позакласних та позашкільних заходів, виконання учнями міні проєктів, дослідницької роботи, практичних занять, екскурсій.

❖ Формування в учнів цілісної природничо-наукової картини світу, що охоплює систему знань, уявлень про закономірності у природі та місце людини в ній.

❖ Застосування знань про природу в повсякденному житті для збереження навколишнього середовища та соціально-відповідальної поведінки в ній, адаптації до умов проживання на певній території, самостійного оцінювання учнями рівня безпеки навколишнього середовища як сфери життєдіяльності.

Тип проєкту: колективний, довготривалий.

6. Назва закладу: Перчунівський ЗЗСО І-ІІІ ступенів.

7. Учасники проєкту: Вчителі природничо-математичного циклу, учні школи.

8. Цільова аудиторія: учні школи.

9. Термін реалізації проєкту: педагогічний проєкт реалізується протягом 5 років, з 2015 року по теперішній час.

Реалізація даного проєкту здійснюється через наступні принципи:

❖ *Принцип творчої діяльності, самодіяльності та самостійності.*

❖ *Принцип демократизації.*

❖ *Принцип гуманізації взаємин педагога і учня.*

❖ *Принцип міцності засвоєння знань, умінь і навичок шляхом формування в учнів ключових компетентностей.*

Модулі проєкту:

Досягнення ситуації успіху здійснювалось завдяки ряду заходів, спрямованих на всебічний розвиток особистості учня та здатність реалізувати власні вміння та навички у практичній діяльності через напрями:

1) Формування ключових компетентностей на уроках природничо-математичного циклу.

2) Науково-дослідна діяльність учнів.

3) Проєктна діяльність учнів.

4) Роботу гуртків природничого спрямування.

5) Формування здоров'язберігаючої компетентності.

Кredo вчителів природничо-математичного циклу: «Кожен, хто має дар, – потребує його реалізації! Любити дитину такою, якою вона є, вірити в дитину, в її можливості».

Керівником шкільного методоб'єднання вчителів природничо-математичного циклу є вчитель біології Непота О.Д., вчитель вищої категорії. До складу ШМО вчителів природничо-математичного циклу входить 7 учителів:

1. Калашнік О.В., вчитель математики.

2. Калашнік С.П., вчитель фізики.

3. Граненко С.А., вчитель трудового навчання та основ здоров'я.

4. Наумов О. М., вчитель географії.

5. Ратуш А. М., вчитель математики.

6. Непота О.Д., вчитель біології та хімії.

7. Лопушняк Н.О., вчитель інформатики.

Формування ключових компетентностей на уроках природничо-математичного циклу.

Застосування групових технологій навчання на уроках природничого циклу продемонстрували, що вони забезпечують можливість досягнення ефективного результату в розвитку особистісних якостей школярів у процесі засвоєння знань, умінь та навичок, результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем. Вчителі природничо-математичного об'єднання застосовують на своїх уроках ІКТ, що сприяють опануванню учнями системи математичних знань, навичок і вмінь, необхідних у повсякденному житті та майбутній трудовій діяльності, розкриття ролі та можливостей математики у пізнанні та описові реальних процесів і явищ дійсності, сприянню професійній орієнтації і створенню умов для індивідуальної і колективної роботи з комп'ютерними технологіями під час вивчення предмету.

Педагогічний досвід показує, що оптимально та вдало обрані прийоми, форми та засоби навчання сприяють: розв'язуванню практично орієнтованих завдань; аналізу життєвих ситуацій; використанню наочності; проведенню експерименту ужиткового спрямування; проведенню учнівського дослідження; виконанню проєктів, розв'язуванню проблемних завдань, застосуванню технології розвитку образного мислення тощо.

Незаперечним є те, що сам учитель, як мінімум, має володіти тими компетенціями, яких навчає дітей. Базова компетентність вчителя полягає в умінні організувати заняття, створити невимушене доброзичливе, розвивальне середовище, в якому стає реальною можливість досягнення освітніх результатів учня, сформульованих як ключові компетенції. Вчителю важливо вміти організувати навчання так, щоб воно стимулювало інтерес, бажання разом думати і дискутувати, ставити оригінальні питання та оцінювати нестандартні ситуації, проявляти незалежне креативне мислення, формувати ідеї, висловлювати різноманітні точки зору.

Важливо, щоб це мотивувало учнів до нових, на сходінку вищих здобутків та інтелектуального зростання. Тому ми на своїх уроках намагаємося налаштувати учнів на пошук та закріплення позитивної динаміки на шляху до формування компетентності учнів. Наприклад, на уроках біології кожне

завдання з використанням мікроскопа діти зустрічають із захопленням, цікавістю. Виявляється, дуже цікаво побачити в збільшеному вигляді і клітини, і людську волосину, і жилки листка, і спори папороті, і цвілевий гриб мукор. За допомогою світлового мікроскопа відбувається занурення в таємничий і захоплюючий світ, де можна дізнатися багато нового і цікавого. Діти, завдяки мікроскопу, краще розуміють, що все живе таке крихке і тому треба ставитися дуже дбайливо до всього, що тебе оточує. Світловий мікроскоп – це міст між реальним звичайним світом і мікросвітом, який загадковий, незвичайний і тому спричиняє здивування. А все дивне привертає увагу, впливає на розум дитини, розвиває творчий потенціал, любов до предмета, цікавість до навколишнього світу.

Серед **ключових компетентностей**, що формуються при вивченні географії, можна зазначити наступні: інтелектуальну, інформаційну, мовленнєву, соціальну, комунікативну, загальнокультурну та компетентність саморозвитку. Вони спрямовані на формування в учнів просторового уявлення про земну поверхню, розміщення природних ресурсів, населення та господарства, розвиток умінь усвідомлено орієнтуватися в соціально-економічних, суспільно-політичних і геоекономічних подіях у державі та світі.

Формуючи *інформаційну компетентність*, учитель Олег Михайлович використовує завдання, пов'язані з аналізом таблиць, схем, діаграм, графіків; стимулює роботу з різними джерелами інформації (підручник, довідники, карти, наукові журнали, мережа Інтернет); консультує учнів як працювати з підручником, картою, легендою, нагадує плани характеристик географічних об'єктів; формує вміння школярів складати плани, схеми, робити висновки та узагальнення; залучати школярів до красназавчої роботи, дослідницької та пошукової діяльності; організовувати різноманітні екскурсії.

Трудове навчання є важливим засобом всебічного розвитку учнів, якщо воно побудовано правильно, з врахуванням вікових та фізіологічних особливостей учнів. Дослідження, проведені лікарями, показали, що чергування практичної роботи в майстернях з аудиторними заняттями в класі підвищує працездатність учнів, завдяки зміні виду діяльності та позитивно впливає на розвиток практичних вмінь та навичок.

Під час трудового навчання фізична діяльність учнів поєднується з розумовою, адже учням доводиться розв'язувати цілий ряд творчих завдань, включаючи такі, як конструювання виробів, виготовлення виробів, пиляння, свердління, способи з'єднання деталей. При цьому учні застосовують свої знання з основ наук і технології матеріалів, а також набувають нові знання. Таким чином, трудове навчання супроводжується напруженою розумовою діяльністю, що сприяє розвитку розумових здібностей учнів.

Як навчити дітей орієнтуватись у складних процесах суспільства, які безпосередньо чи опосередковано їх стосуються? Надія Олександрівна дає учням не просто теоретичні знання з основ економіки, а й показує, як можна їх практично застосувати, навчити розуміти і аналізувати події, що відбуваються в економічному житті, знаходити свої шляхи в розв'язанні економічних проблем тощо.

Для сучасного етапу економічного розвитку нашої країни вкрай необхідними стають ініціативні, енергійні, налаштовані на творчий пошук та економічно підготовлені фахівці. Формування економічних знань повинно забезпечити молодим людям оволодіння певною сукупністю вмінь розумової діяльності. Сюди належить:

- вміння оперувати економічними поняттями та визначати ознаки цих понять;
- вміння орієнтуватися в питаннях економічного життя країни, пояснювати сутність економічних процесів та явищ;
- вміння науково оцінювати суспільно-економічні явища, виявляти їх протиріччя, встановлювати фактори розвитку і застою в господарстві;
- вміння аналізувати та узагальнювати економічні процеси, факти та явища економічного життя, характеризувати важливі економічні показники (продуктивність, собівартість тощо).

На даному уроці учні повторюють матеріал, вивчений у першому семестрі, розвивають пізнавальну активність, сприяють розвитку уваги, у них виховується інтерес до інформатики.

Щоб підготувати учнів до життя, суспільно-корисної праці, школа повинна особливу увагу звертати на ті питання, з якими можуть зустрічатися її вихованці

в житті. В цьому і полягають практичні цілі навчання математики. Кожному учневі доведеться в майбутньому не раз лічити, вимірювати, обчислювати площі, об'єми тощо. Тому вчитель повинен подбати, щоб його учні робили все це впевнено і швидко, вважає Олександр Васильович.

У період формування особистості школярів необхідно розвивати творчий потенціал дитини, індивідуальні здібності, зосереджувати зусилля на вихованні в учнів упевненості, віри в свої можливості, в позитивні перспективи майбутнього. А формуванню таких рис найкраще сприяє самостійна робота.

Інтегровані уроки є одним із методів розвитку творчих здібностей учнів.

Інтегрований урок з фізики та англійської мови у 9 класі.

Використовуючи інтегровані уроки, сприяємо формуванню пізнавальних інтересів школярів. Діти безпосередньо беруть участь у процесі навчання. Пізнавальна діяльність учнів переважно має колективний характер, що створює передумови для взаємодії суб'єктів навчання, дає можливість для обміну інтелектуальними цінностями, порівняння й узгодження різних точок зору про об'єкти, які вивчаються на уроці. Ефективність інтегрованих уроків забезпечується за умови володіння учителем методикою їх проведення та умілого використання таких уроків у певній системі в поєднанні з традиційними формами роботи. Інтегровані з іншими навчальними предметами уроки інформатики відрізняються від звичайних уроків великою інформативністю і тому вимагають чіткої організації пізнавальної діяльності. Такі уроки повинні бути гранично чіткими, компактними, продуманими на всіх етапах. Інтегровані уроки знижують стомлюваність головного мозку, створюють комфортні умови для дитини як особистості, підвищують успішність навчання.

Це усіляко сприяє розвитку індивідуальних здібностей особистості; уможливорює оволодіння шкільною програмою з фізики учнями, які мають різний рівень навчальних досягнень; реалізує професійне самовизначення;

створює необхідну основу для продовження освіти в професійній сфері.

Як підсумок нашої навчальної діяльності, учні беруть участь у шкільних та районних олімпіадах:

2015 рік - районна олімпіада з трудового навчання Граненко Андрій (І місце).

2016 рік – районна олімпіада з біології Новожилова Зоряна (ІІ місце).

2019 рік - районна олімпіада з хімії Сачок Анастасія (ІІІ місце).

Науково-дослідна діяльність учнів

Науково-дослідна діяльність пов'язана з вирішенням творчої, дослідницької задачі із заздалегідь невідомим рішенням і передбачає наявність основних етапів, характерних для дослідження в науковій сфері, постановку проблеми, вивчення теорії, присвяченої даній проблематиці, підбір методик дослідження та практичне оволодіння ними, збір власного матеріалу, його аналіз і узагальнення, науковий коментар, власні висновки.

Учні нашої школи щороку беруть активну участь в написанні науково-дослідних робіт в Малу академію наук. Зокрема, в 2019 році учениця 10 класу Непота Анастасія зайняла І місце в районному етапі конкурсу. Тема її роботи «Виготовлення корисних харчових продуктів культивованих грибів».

Калашнік О.В. разом з Гоменюком Дмитром брали участь у написанні науково-дослідної роботи з теми «Зброя перемоги» та стали призерами обласного конкурсу міні-проектів.

Дипломом III ступеня нагороджена Арабова Катерина за участь у проєкті з фізики з теми «Дослідження погоди за народними природними прикметами». Вчитель Калашнік С.П.

У 2018 році проєкт Непоти Анастасії «Рівень забруднення річки Корабельної на території села Перчунове» зайняв II місце та був виданий департаментом екології та природних ресурсів Кіровоградської обласної державної адміністрації спільно з комунальним закладом «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» у збірці проєктів.

Фестиваль «Українська паляниця» проводиться з метою формування шанобливого ставлення до хліба та пов'язаних з ним народних традицій.

Дипломами нагороджено учнівський колектив Перчунівського ЗЗСО I-III ступенів за зайняті II та III місце в обласному фестивалі «Українська паляниця».

Проектна діяльність учнів

Для формування ключових компетентностей учнів Світлана Петрівна застосовує STEM-освіту. Ефективним способом реалізації STEM-освіти є проєктна діяльність учнів.

Проектна діяльність, як засіб реалізації STEM-освіти у вивченні природничих наук, дозволяє інтегрувати знання учнів з різних природничих предметів, застосовуючи їх у повсякденному житті. Як приклад, розглянемо STEM-ART проєкт «Овочі допомагають вивчати природничі науки», в якому здійснюється інтеграція фізики, хімії, біології. Крім того, проєкт пов'язаний з історією, кулінарією, мистецтвом. Учні навчаються шукати, збирати, опрацьовувати дані, користуючись різними джерелами, і представляти здобутки засобами ІКТ. Проєкт «Овочі допомагають вивчати природничі науки» розрахований на учнів 8-9 класів. Мета проєкту: формувати в учнів пізнавальний інтерес до вивчення природничих дисциплін, виховувати вміння отримувати та аналізувати інформацію, розвивати інтерес до STEM-предметів. Розвивати вміння застосовувати отримані знання та навички у повсякденному житті.

Групи:

1. Група біологів – вивчає біологічні характеристики картоплі.
2. Група хіміків – вивчає та досліджує наявність крохмалю в картоплі та його вплив на властивості картоплі.
3. Група фізиків – згадує поняття постійного струму, густини та проводить досліди: «Примхлива картопля», «Картопля – джерело струму», «Квашений огірок – джерело струму», «Яблуко – джерело струму».
4. Група мистецтвознавців – досліджує картоплю у світовому мистецтві.
5. Група кулінарів – вивчає використання картоплі у нашому раціоні та приготування різних страв.

Робота гуртків природничого спрямування

Важливе місце у роботі вчителя займає позакласна робота з предмета. Однією із форм є предметні тижні, місячник природничих наук, які пройшли організовано із різноманітними заходами. Також з метою підвищення інтересу до вивчення природничих наук, розвитку творчих та інтелектуальних здібностей, вміння працювати в команді на базі нашої школи діють гуртки природничого спрямування: «Світ рослин», «Умілі руки», «Меридіан».

Вихованці гуртка «Світ рослин» у 2019 році взяли участь в обласному фестивалі «Світ рослин», де зайняли II місце в номінації «Представлення регіональних обрядів, пов'язаних з природою (керівник гуртка Непота О.Д.)».

Формування здоров'язберігаючої компетентності учнів

Також проводиться робота зі збереження життя і здоров'я учнів.

Зокрема, вчитель Граненко С.А. разом з вчителем біології Непотою О.Д. провели відкриту класну годину на тему «Зроби свій вибір на користь здоров'я», «Вчимося жити разом», «Кинь палити уже сьогодні».

Учні нашої школи беруть участь у районних та обласних конкурсах малюнків валеологічного спрямування. Зокрема, це такі конкурси: «Молодь обирає здоров'я», «Ми обираємо життя без наркотиків».

Стінгазета «Бережіть своє здоров'я», виготовлена учнями 7 класу.

Практичні заняття зі збереження життя та здоров'я дітей.

Усвідомлена орієнтація на успіх підтримує школяра й після закінчення навчального закладу. Отже, ефект від роботи тривалий, а діяльність у межах реалізації цього напрямку роботи дає можливість виховати молоду людину зі сталою життєвою позицією та орієнтацією на життєвий успіх, тобто успішну людину в усіх її проявах.

ПРОЄКТ

«Успішна людина-успішна країна. Успіх як життєвий пріоритет особистості»

*ШМО класних керівників
Арабова Л.В., керівник*

Успіх буває різний! У кожної людини він свій! Будь-яке досягнення є успіхом. Прагнення успіху втілює потребу людини в самореалізації. Самореалізація, у свою чергу, передбачає розкриття потенціалу особистості та реалізацію її здібностей, нахилів. У процесі формування успішної особистості школяра важлива і складна роль належить педагогові. Адже впевненість дитини в тому, що спілкування дає їй можливість радіти своїм перемогам, навіть незначним, робить це спілкування цінним і для вчителя, і для учня. І навпаки – людина, що не знайшла застосування своїм талантам, навряд чи стане успішною.

Проект сприятиме усвідомленню необхідності самовдосконалення і прагнення до особистісного і професійного зростання, як умови життєвого благополуччя, дасть змогу забезпечити ефективне здійснення заходів виховання учнів через співпрацю з органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, закладами культури із залученням до цієї роботи засобів масової інформації та використання мережі Інтернет.

2. Мета проєкту

Мета проєкту – допомогти дітям стати успішними і щасливими, виховувати духовно-моральні якості особистості учнів: доброту, співчуття,

активну життєву позицію, формування патріотизму юних українців, самовідданості, активної громадянської позиції, особисту відповідальність і дієвість за долю та єдність країни. Пошук раціональних шляхів формування успішної особистості школяра шляхом упровадження системи особистісно орієнтованого навчання учнів з використанням нових інформаційних технологій. Створити умови для розвитку і творчої самореалізації кожної особистості, для забезпечення розвитку життєво-компетентної, національно-свідомої, цілеспрямованої особистості.

3. Завдання:

- Розкрити поняття «успішна людина».
- Актуалізувати особистісний потенціал учасників для самовдосконалення, саморозвитку.
- Формувати впевненість у собі, у своїх здібностях.
- Удосконалювати міжособистісну взаємодію.
- Допомогти учням зрозуміти, що таке успіх, як досягти успіху, як стати успішною людиною; прагнення до саморозвитку, самовдосконалення, створення власної формули успіху.

4. Очікувані результати:

Створення закладу, в центрі уваги якого – творча особистість.

Забезпечення відповідної підготовки вчителів, здатних успішно втілювати в життя методи формування ситуації успіху для дітей з різним рівнем інтелектуальних, фізичних психологічних можливостей. Виконання завдань розвитку, спрямованих на самореалізацію особистості:

- створення ситуації успіху
- досягнення результатів для того, щоб стати успішною людиною
- розкриття особистісного «Я»
- *Тип проєкту:* творчий, виховний, колективний, довготривалий.

5. Назва закладу: Перчунівський ЗЗСО I-III ступенів

6. Учасники проєкту: учні 1-11 класів, класні керівники, педагогічні організатори, адміністрація школи.

7. Цільова аудиторія: вихованці школи.

8. Термін реалізації проєкту:

Педагогічний проєкт реалізується протягом 5 років, з 2015 року по теперішній час.

Реалізація проєкту здійснюється через наступні напрямки:

«Волонтерський проєкт «Твори добро» – участь у забезпеченні культурного дозвілля та безпосереднього спілкування із самотніми літніми людьми, допомога і спілкування з ветеранами війни і праці; благодійні акції.

«Герої живуть поруч» – допомога воїнам АТО, які проживають в селі; участь в дослідницькому проєкті «Ми пам'ятаємо»; допомога ветеранам війн.

«Бережи довкілля» – прибирання території школи і села, озеленення населеного пункту (насадження дерев та кущів)

«Виховуємо духовність» – навчання у недільній школі, співробітництво з місцевим храмом та допомога в організації християнських свят, організація дозвілля.

Колективний творчий виховний проєкт учнів «Україна від А до Я. Туристичними стежками»

Мета проєкту:

- Розширити та поглибити знання дітей про історію та традиції рідного краю.
- Розвивати кругозір учнів, інтерес до культурної спадщини свого народу.
- Прищеплювати любов і повагу до Батьківщини – України, її символів, обрядів.
- Виховувати почуття національної свідомості та патріотизму.

Модулі проєкту:

- Мій рідний край – Перчуново
- Географічний центр України
- Музей ракетних військ
- Підкорення Карпат

Проведення заходів з пропаганди духовної, історичної та культурної спадщини

№ з/п	Заходи проєкту	Термін виконання	Відповідальні
1.	Експрес-опитування «Що ти знаєш про пам'ятники та пам'ятні місця Кіровоградщини?»	Вересень 2015	Класний керівник, учитель історії
2.	Взяти участь в екскурсії до м.Кропивницький	Вересень-жовтень 2016	Класні керівники
3.	Пошукова експедиція «Ветерани мого села».	Жовтень-травень	Ініціативна група класу
4.	Урок громадянського виховання до Дня прав людини «Я маю право ... кожна людина має право».	Листопад	Вчитель історії
5.	Екскурсія до краєзнавчого музею «Люби і знай свій рідний край».	Листопад	Класний керівник
6.	Збір-реквієм «Запали свічку пам'яті», присвячений пам'яті загиблих під час Голодомору 1932-1933 рр.	Протягом періоду проєкту	Класний керівник
7.	Інформаційна година «Тиждень моєї України».	Щопонеділка	Класний керівник, педагог-організатор
8.	Виховна година «Я живу у Перчуново».	Грудень	Класний керівник
9.	Акція до Дня соборності України «Діти єднають Україну»ю	Січень	Учні класу, класний керівник
10.	Екскурсія до с. Карбівки.	Червень 2018	Класний керівник
Соціальні акції та конкурси			
1	Соціальна акція «Чисте село – здорова людина». 1. Виготовлення плакатів. 2. Розклеювання плакатів у місцях загального користування. 3. Трудовий десант. 4. Рефлексія: бесіда, прийняття рішення про участь в інших справах на благо села.	Квітень-жовтень Протягом періоду проєкту	Учні школи

2	Участь у відкритому конкурсі «Книга пам'яті», присвяченому пам'яті полеглих у війнах. 1. Виготовлення Книги пам'яті. 2. Участь в концерті. 3. Рефлексія – бесіда, прийняття рішення про подальшу роботу.	Березень-травень Протягом періоду проекту	Учні старших класів
3	Акція «Доброта врятує світ» до Дня людей похилого віку. 1. Благодійний ярмарок. 2. Придбання подарунків. 3. Вручення подарунків та продуктових наборів на шкільному концерті. 4. Рефлексія – бесіда, рішення про продовження участі в благодійних акціях.	Вересень Протягом періоду проекту	Учні Класні керівники
4	Благодійна акція «100 справ на благо села» 1. Виготовлення годівниць для птахів. 2. Проведення заходу «Гарний двір». 3. Прибирання території села. 4. Благоустрій села. 5. Рефлексія – бесіда, прийняття рішення про участь в інших справах на благо села.	Протягом періоду проекту	Вихованці школи
5	Благодійні акції Подарунок солдату 1. Благодійний аукціон і збір подарунків. 2. Оформлення продукту в друкованому вигляді, презентація на шкільній конференції. 3. Рефлексія – бесіда, рішення про продовження участі в благодійних акціях.	Протягом періоду проекту	Учні, батьки класні керівники педагогі-організатори
6	Благодійна акція «Продукти на фронт. Лист солдату». 1. Збір продуктів. Написання листів 2. Оформлення посилок. 3. Рефлексія – бесіда, рішення про продовження участі в благодійних акціях.	Протягом періоду проекту	Учні, батьки класні керівники педагогі-організатори
7	Участь у забезпеченні культурного дозвілля школи та села. 1. Підготовка концертних програм. 2. Формування і інструктаж групи батьків для супроводу. 3. Рефлексія – бесіда, рішення про продовження участі в концертах.	Протягом періоду проекту	Учні, батьки класні керівники педагогі-організатори

Заплановані результати.

В процесі реалізації педагогічного проєкту формуються наступні компетентності учнів

1	Цінувати і приймати такі базові цінності: добро, зло, терпіння, сім'я, Батьківщина, справжній друг. Повага до своєї сім'ї, любов до батьків	Брати участь в соціально-значущих акціях і проєктах під керівництвом учителя. Визначати мету і планувати свою діяльність під керівництвом учителя. Оцінювання своєї роботи
2	Цінувати і приймати такі базові цінності: справедливість, бажання розуміти один одного, розуміти позицію іншого, колектив, приймати загальнолюдські цінності.	Самостійно брати участь в соціально-значущих акціях і проєктах. Самостійно визначати мету і планувати свою діяльність. Самостійно визначати критерії своєї діяльності.

Перспективний результат проєкту – високоморальний, творчий, компетентний громадянин України, який приймає долю Вітчизни як свою особисту, який усвідомлює відповідальність за сьогодення і майбутнє своєї країни, вкорінений в духовні й культурні традиції українського народу.

Від успіхів особистості залежить успішність держави та рідного краю.

Таким чином, реалізація даного педагогічного проєкту має безперечну значимість для вирішення завдань виховної роботи школи.

Головними результатами діяльності школи мають стати:

- Конкурентна здатність випускників;
- Позитивний імідж учнів школи в районі і області;
- Підвищення активності учнів у навчанні, позакласній роботі, громадській діяльності;
- Рейтинг закладу.

У світі шкільних традицій

Перчунівський ЗЗСО І-ІІІ ступенів – це освітній заклад, що забезпечує науково-теоретичну, гуманітарну, загальнокультурну підготовку учнів. У навчальному закладі створено діапазон для здобуття кожною дитиною якісної освіти відповідно до інтелектуального потенціалу та творчих здібностей учнів, умови для формування духовної культури кожного вихованця.

Кінцевим результатом (продуктом) інноваційної діяльності педагогічний колектив хоче бачити учня, випускника, сформованого школою. Отож, сьогодні, як ніколи, гостро стоїть питання: яку людину школа виводить в життя, чи зможе вона себе реалізувати на ринку праці, чи досконало володіє необхідними життєвими навичками, чи зможе знайти своє місце в житті, чи буде успішною? То ж якою повинна бути школа сьогодні, щоб підготувати молоду людину до

самостійного життя, сформувати усі необхідні життєві навички, вміння, компетентності для гармонійного розвитку та досягнення успіху, саморозвитку і самореалізації у складному динамічному світі?

Організаційно-управлінський аспект: підвищення освітньо-виховних, розвивальних, можливостей у контексті забезпечення гармонійного розвитку особистості.

Освітньо-виховний аспект: формування у школярів високих моральних цінностей, патріотизму, національної свідомості, любові до рідної землі, родини, народу, бажання сприяти історико-культурному розвитку України; виховання дисциплінованості, сумлінності та чесності, поваги до Конституції України, законів України; формування здорового способу життя, саморозвитку, сприяння протидії негативним впливам і явищам, які існують у сучасному суспільстві.

Матеріально-технічна підтримка проєкту

Для реалізації проєкту у школі є необхідне матеріально-технічне забезпечення:

- шкільна бібліотека з бібліотечним фондом підручників, художньої та довідкової літератури;

- комп'ютерний клас та клас з мультимедійним оснащенням, де вчителі і діти працюють над проєктами, створюють презентації;

- Українська хата

В світлиці часто збираються на вечорниці та відтворюють українські звичаї.

Кажуть, що без знання минулого немає майбутнього. Колектив творчо працюючих педагогів докладає чимало зусиль для того, щоб підрастаюче покоління знало, шанувало історію рідного краю, а також зберігало для нащадків і дбало про його процвітання. Так, при школі діє історико-краєзнавчий музей, створений наприкінці 2007 року

- Шкільний музей

Музей дає відомості про життя наших предків від найдавніших часів. При музеї працює школа екскурсоводів навчального закладу, де учні проводять екскурсії українською та англійською мовами.

Волонтерський проєкт «Твори добро» Традиційний тиждень благодійних справ

Волонтерський проєкт «Твори добро» – забезпечує культурне дозвілля та безпосереднє спілкування із самотніми літніми людьми та ветеранами війни і праці.

Уже стало доброю традицією осінньої пори проводити тиждень благодійних справ. Благодійний ярмарок «Дари осені» – це справжнє свято.

А найприємніше те, що ярмарок – це місія доброчинності та благодійності. На отримані від ярмарку кошти купуємо товари, які вручаємо людям похилого віку.

Традиційною є участь учнівських колективів у волонтерських проєктах.

Учні школи допомагають ветеранам та людям, які опинилися в складних життєвих обставинах.

Для вихованців є звичною справою допомагати ветеранам, самотнім людям похилого віку та людям з обмеженими можливостями.

Соціальна акція «Чисте село – здорова людина»

Робота класних керівників має різні форми:

1. Тематичні класні години.
2. Зустрічі з цікавими людьми.

3. Суспільно-корисна праця.
4. Благоустрій шкільної території та території села.
5. Участь у суботниках.
6. Організація роботи в літню пору.

«Трикутник успіху» – схематичне зображення змісту співпраці педагога та учнів, що максимально сприяє створенню ситуації успіху і вихованню усвідомленого прагнення дітей до життєвого успіху.

Л. Фейєрбах стверджував: «Людина лише там чогось досягає, де вона вірить у свої сили». На цьому етапі я ставлю за мету пробудження або утвердження цієї віри. А починається розвиток упевненості в собі із самопізнання та самоаналізу, що має два етапи: усвідомлення особистих чеснот та недоліків, здібностей; формування критичного ставлення до себе.

1. Організація виставок творчих робіт учнів з метою дати дітям можливість порівняти свої здобутки зі здобутками інших, розвивати та вдосконалювати творчі вміння.

2. Презентувати свої здібності та дізнатися більше про товаришів.

3. Психологічне тестування на визначення об'єктивності самооцінки, на наявність певних чеснот і недоліків.

Учні презентують свої творчі здібності на конкурсах, брейн-рингах, виставках. Гурток німецької мови «Мовний меридіан» сприяє розвитку комунікативних та творчих умінь.

Захід до дня Європи

Сила волі

Складно переоцінити внутрішню роботу над собою. Тому умовою досягнення успіху є певні цілеспрямовані, усвідомлені дії. Звідси й друга вершина трикутника – сила волі.

Учні вміють працювати самостійно. Уваги заслуговує робота шкільного парламенту, де діють правила самоврядування.

Благоустрій школи та шкільної території.

Досягти певних зусиль дітям допомагають батьки. Партнерські стосунки між учнями, вчителями та батьками допомагають у досягненні успіху. Класні керівники є помічниками в організації та проведенні позакласних заходів; залучають батьків до організації навчально-виховного процесу, екскурсій, походів, свят; проводять позакласні заходи (виставки, конкурси, екскурсії).

1. Самопрезентація.

Тільки тоді дитина виявить себе, коли сама забажає, відчує потребу. Діти презентують себе та показують свої вміння на конкурсах, квестах, шоу та «круглих столах», на виборах до шкільного самоврядування.

Кожна дитина розвивається та самовдосконалюється у своєму класі.

Калейдоскоп учнівських колективів

Отже, важливо заохочувати учнів до презентації їхніх здібностей та створювати відповідну творчу, доброзичливу атмосферу в класі та школі.

Навички, здобуті під час роботи, безперечно знадобляться в

житті (інформаційна, соціальна, самоосвітня компетентності), а наочний результат – уже є певний успіх, і важливо дати його відчутти.

Творчість є вершиною вияву того, на що здатна дитина. Тому презентація творчих робіт дає змогу учням переживати моменти успіху, звичайно, за умови визнання цінності діяльності дитини педагогом та однокласниками.

Виставка «Ми за мир»

ВИЗНАННЯ

Конференція до дня Соборності України

Кожен із нас свідомо чи підсвідомо потребує визнання. Навіть якщо, працюючи над собою, цілеспрямована людина досягає значних результатів, переживання успіху на самоті не повне і не дає стільки позитивних емоцій, як визнання цінності її здобутків іншими людьми. Тому педагогу слід пам'ятати про третю вершину «Трикутника успіху» – *визнання*.

Учні визнають успіхи однокласника, рецензуючи його творчі здобутки, виступи, а також наслідуючи

певні його ідеї, вдосконалюючи їх у процесі своєї самоосвітньої і творчої діяльності.

Традиційні шкільні заходи громадянсько-патріотичного спрямування

Проект «Герої живуть поруч» спрямований на допомогу ветеранам війни та воїнам АТО, які проживають в селі; участь у дослідницькому проєкті «Книга пам'яті».

Учні нашої школи не забувають про воїнів: вони пишуть їм листи, передають малюнки, обереги.

На базі школи були проведені такі благодійні заходи: акція «Лист солдату», збір теплих речей для воїнів АТО, збір продуктів та коштів.

З ветераном Молоковичем О.І.

Також традиційним є участь учнівських колективів у акціях «Обеліск», «Ветеран живе поруч», «Пам'ять», «Книга Пам'яті» та заходи, присвячені Дню Перемоги та дню визволення села від нацистів.

Патріотичний сектор учнівського самоврядування співпрацює з учасниками війни, воїнами АТО.

9 травня старшокласники несуть вахту пам'яті біля пам'ятника, беруть участь у мітингу до Дня Перемоги.

Класними керівниками систематично поповнюється картотека

«Добрі справи» за результатами участі учнів школи в різноманітних благодійних проектах, акціях. Продовжено співпрацю з ветеранами війни, ветеранами війни в Афганістані, учасниками бойових дій на Сході України. На експозиції «Вони захищають Україну» представлені фотографії воїнів АТО. Також оформлено та презентовано «Книгу Пам'яті», на якій представлена інформація про воїнів.

Традиційні заходи з екологічного напрямку

Проект «Бережи довкілля»

спрямований на прибирання території школи і села, озеленення, Акція насадження дерев та кущів «Посади дерево».

За кожним класом закріплена територія, яку вони прибирають, озеленюють та піклуються про її благоустрій. Діти змагаються за кращий благоустрій пришкольньої ділянки.

Учні беруть участь в екологічних акціях: «За чисте довкілля», «Збережемо природу», Всесвітній День води, «Година Землі», Міжнародний День птахів, «День довкілля», «День Землі». У школі відбуваються екологічні акції зі збору макулатури та пластикових пляшок до Міжнародного дня Землі.

Трудовий десант

Болючою проблемою були несанкціоновані сміттєзвалища біля центральної водойми, які не тільки псували мальовничість краєвиду, а й інтенсивно забруднювали повітря. Та завдяки злагодженій роботі педагогічного колективу та школярів було ліквідовано сміттєзвалища, зібрані побутові відходи. Акція не обмежилася прибиранням та приведенням у належний санітарний стан території.

Чистимо джерела

Особливу увагу зосередили й на висадженні нових зелених насаджень, серед них: 50 дерев, 30 кущів. Безперечно, таке поповнення у рослинній родині сприятиме формуванню любові до природи та естетичного смаку в учнів навчального закладу.

Традиційні заходи з художньо-естетичного напрямку

Сучасний навчальний заклад має стати осередком виховання справжньої духовності, плекання творчої особистості, виховання людини, що характеризується високою емоційно-естетичною культурою. Саме таку мету ставить перед собою і наша школа. Уся виховна робота спрямована на кінцевий результат – випускника школи.

Художньо-естетичний аспект виховної роботи знайшов свою реалізацію в проведенні традиційних заходів: свята «Першого дзвоника»; свята до Дня Вчителя; вечорниці на Андрія; дійства до Дня Святого Миколая; новорічних вистав (1-4 класи), новорічних п'єс (старші класи); зустріч поколінь; шоу «Брейн-ринг», квести різної тематики, святкового концерту «8 березня»; свята «Останнього дзвоника».

У травні в рамках тижня української культури проводяться різноманітні заходи до Дня вишиванки: захист фотоколажів «Вишиваночка моя», конкурс «Містер та міс вишиванка», фотоконкурс «Моя родина у вишиванці», газета до Дня вишиванки, усний журнал «День вишиванки у світі», майстер-клас «Вишивання хрестиком». У заходах беруть участь учні 1-11 класів. Успішно працюють та вчаться учні у мовному таборі, де збагачують знання англійської та німецької мов та розвивають комунікативні вміння

та творчі здібності.

Люблять співати, танцювати, грати в КВК, квести, ставити п'єси та вистави і отримують задоволення.

Школа має забезпечити умови вибору різноманітних видів художньо-естетичної діяльності учнів, перетворення дозвілля у фактор особистісного творчого розвитку за допомогою духовного потенціалу різних видів мистецтв, використання активних форм різного характеру, спрямованих на самовираження та самоствердження засобами музики, образотворчого мистецтва, театру, хореографії, кіно тощо.

У позаурочний час створюються сприятливі умови для реалізації творчого потенціалу школярів у різноманітних формах: гуртках, виконавських колективах (хори; музичні, танцювальні, фольклорні ансамблі), самодіяльних колективах, у процесі підготовки та відвідування концертів, театрів, музеїв, виставок, вернісажів, зустрічей із митцями, під час переглядів телепередач, підготовки та проведення різноманітних мистецьких заходів, шкільних свят з використання музики, театралізації, кіно та відео, декоративного оформлення тощо, а також у формі клубів, які спрямовані на інтегрування різних напрямів мистецького життя, згуртування вихованців різного віку.

Традиційним стало проведення Дня миру, Дня Європи

Даний напрямок допомагає створити модель навчально-виховного процесу, яка сприятиме росту гармонійно-розвиненої, духовно багатой, інтелектуальної, творчої особистості; створити найсучаснішу, адекватну вимогам часу соціально-культурну ситуацію в селі.

ЗАВДАННЯ:

1. Збагатити емоційно-естетичний досвід учнів.
2. Формувати культуру почуттів, пробудити особистісно позитивне ставлення до загальнолюдських цінностей.
3. Формувати усвідомлення власної причетності до традицій свого народу з одночасним розумінням особливостей інших національних культур світу.
4. Виховувати культуру міжнаціонального спілкування через знайомство з традиціями народів різних країн.
5. Виховати справжніх патріотів України.

Туристично-краєзнавчий напрям
Колективний творчий виховний проєкт учнів
Проект «Україна від А до Я. Туристичними стежками»
Мета проєкту:

- Розширити та поглибити знання дітей про історію та традиції рідного краю;
- Розвивати кругозір учнів, інтерес до культурної спадщини свого народу;
- Прищеплювати любов і повагу до Батьківщини – України, її символів, обрядів;
- Виховувати почуття національної свідомості та патріотизму

Модулі проєкту:

- Мій рідний край – Перчуново
- Географічний центр України
- Музей ракетних військ
- Підкорення Карпат

Туристично-краєзнавча робота

сприяє розширенню загальноосвітнього кругозору учнів, підвищує інтерес до історії рідного краю, сприяє активізації пізнавальної діяльності школярів, розвиває їх творчу ініціативу, знайомить з найбільш доступними прийомами досліджень. У процесі пізнання історії рідного краю, витоків національної культури, вивчення свого родоводу, історичних і культурних надбань предків в учнів виховується почуття

дбайливого ставлення та поваги до історії краю, формується світогляд, удосконалюються навички дослідницької роботи, з'являється досвід роботи над проєктами. *Біля географічного центру України*

Сьогодні стоїть завдання виховання інноваційної творчої особистості, яка зуміє пристосуватися до соціальних умов, які постійно змінюються, яка буде зорієнтована на соціальну активність та відповідальність, на національну свідомість, патріотизм, на любов та дбайливе ставлення до природи, активне залучення учнів до туристсько-краєзнавчої роботи.

Краєзнавча робота учнів – важлива частина шкільної освіти. Вивчаючи історію рідного краю, вони починають пишатися своєю маленькою

батьківщиною, прагнуть дізнатися більше про її історію, глибше розуміють значення бойових і трудових справ, беруть приклад з видатних земляків. І, звичайно, діти, для яких небайдужа історія предків, виростуть патріотами, відповідальними не тільки за своє життя, а й за рідну землю, за те, якою вона дістанеться у спадок майбутнім поколінням.

Культурно-історичний напрямок проекту передбачає:

1. Виховання в учнів любові до своєї «малої» батьківщини, рідного краю;
2. Залучення учнів до роботи зі збереження культурних та історичних пам'яток бойової та трудової слави;
3. Формування почуття національної гордості, національної самосвідомості, здатності жити поряд з людьми інших культур, мов і релігій.

Місячники патріотичного виховання, що включають зустрічі з ветеранами, загальношкільні класні години, спрямовані на виховання шанобливого ставлення до історичного минулого родини, свого народу, його звичаїв і традицій, почуття гордості за свою Вітчизну, за символи держави, за свій народ; боргу і відповідальності за долю Батьківщини і свого народу, за її майбутнє, здатності проявляти гуманізм, милосердя, загальнолюдські цінності, що реалізовується також у матеріалах підручників і навчальних посібників, літературних творах та в позаурочній діяльності.

Вихованці залюбки беруть участь у флешмобах та народних танцях.

Використовуються наступні форми роботи:

- Ділові ігри;
- Класні години;
- Бесіди, диспути, вікторини;
- Дослідницька діяльність;
- Колективні творчі справи;
- Огляди-конкурси, виставки;
- Змагання;
- Екскурсії, поїздки, походи;
- Трудові відносини;
- Тренінг.

Виховання патріотів своєї Батьківщини – відповідальне, складне і одне з пріоритетних виховних завдань. Планомірна, систематична робота, використання різноманітних засобів виховання, спільні зусилля школи і сім'ї, відповідальність дорослих за свої слова і вчинки можуть дати позитивні результати і стати основою для подальшої роботи з патріотичного виховання підрастаючого покоління.

День прапора

Духовно-моральний напрямок проєкту включає в себе:

1. Формування особистості, яка має такі моральні якості, як сумління, чесність, колективізм, прагнення дотримуватися правил поведінки, повагу до старшого покоління, мужність, любов до Батьківщини та свого народу;

2. Виховання у дітей та учнівської молоді почуття громадянства, освіченості, формування національної свідомості, належності до рідної землі;

3. Забезпечення духовної єдності поколінь, підтримка та пропагування сімейних цінностей;

4. Формування позитивного ставлення до здорового способу життя, виховання активної життєвої позиції щодо власного здоров'я, неприйняття асоціальних явищ, котрі підривають фізичне і духовне здоров'я нації.

Наприклад, ось такі риси характеру та поради для того, щоб стати успішним

• впевненість	• реалізувати наявний потенціал
• наполегливість	• налагоджувати контакти
• оптимізм	• раціонально використовувати час
• цілеспрямованість	• формувати цінності
• прийняття себе	• відпочивати
• багата уява	• аналізувати і планувати свою діяльність
• працелюбність	• вчитися на помилках
• саморозвиток	• самовдосконалюватись
• активність	
• рішучість	

Наші успіхи та досягнення

Дорога до успіху в кожного своя. Дитина отримує задоволення від своїх досягнень. Впевненість та рішучість допомагають учням чогось досягти. Мотивацією є певні здобутки та нагороди, призи та грамоти, подяки та заохочення. Навіть маленький успіх означає перемогу.

Висновок: Аби досягти особистісних рис, успіху замало, необхідно ще прикладати для цього зусилля, діяти.

В учнів, які зорієнтовані на життєвий успіх, підвищується рівень активності створено невимушену, доброзичливу атмосферу в учнівському колективі;

розвивається здатність учнів до самокритики, підвищується самооцінка; діти приділяють значну увагу вихованню в собі вольових рис.

Учні почувалися успішними і це є головним.

Усвідомлена орієнтація на успіх підтримує школяра й після закінчення навчального закладу. Отже, ефект від роботи тривалий, а діяльність у межах реалізації цього напрямку роботи дає можливість виховати молоду людину зі сталою життєвою позицією та орієнтацією на життєвий успіх, тобто успішну людину в усіх її проявах.

Як підсумок науково-дослідницької та виховної роботи учнів є створення та випуск книги «Із роду в рід життя кладе мости», яка є результатом плідної праці учнів та вчителів під керівництвом вчительки історії Наумової Марії Йосипівни. Ця скарбниця знань та досвіду, історико-культурна спадщина краю є

великим досягненням, результатом успіху та вершиною перемоги спільних зусиль. Вона вчить любити свій край, адже саме рідна земля є джерелом духовності кожної людини.

Тож будьмо успішними!

Будьмо милосердними !

Будьмо добрими!

Будьмо наполегливими та сильними!

Будьмо креативними!

Будьмо духовно багатими!

Тож творім добро !

Будуймо квітучу Україну!

На радість нам та майбутнім поколінням!

ПРОЄКТ «КНИГА В ЖИТТІ ЛЮДИНИ»

Ратуш А.М., шкільний бібліотекар

Значення книг у житті людини важко переоцінити. З дитячих років книги допомагають нам пізнавати світ, дають поради, засмучують і розвеселяють. Люди, які багато читають, не тільки мають енциклопедичні знання, а й ніби проживають різні життя разом з героями улюблених книг.

Сила книги безмежна! Вони потрібні нам, як повітря і вода, як світло і тепло [6].

За словами Сухомлинського, бібліотека – це той храм, де завжди народжується і зберігається духовність. Пам'ятаймо, що у давнину бібліотеку називали «дім життя», «притулок мудрості», «аптека для душі».

Шкільна бібліотека, як соціальний інститут, – багатогранне явище. Вона відіграє важливу роль у розвитку цивілізації й посідає особливе місце у сфері освіти [7]. Незважаючи на існуюче подекуди ставлення, бібліотека – це місце складання інформації. Головна функція бібліотеки – зробити інформацію доступною. Шкільна бібліотека повинна забезпечувати доступ до інформаційних ресурсів і слугувати інформаційними брамами, відіграючи важливу роль у розвитку інформаційної грамотності та культури своїх користувачів. Це буде досягнуте тільки за умови якісно нового рівня обробки і розповсюдження інформації.

В сучасних умовах інформатизації відбувається зміна орієнтирів у визначенні потреб для забезпечення інтелектуального, духовного розвитку дітей і молоді [1]. На першому місці у дітей – комп'ютер, Інтернет. Книгу, як важливий чинник виховання моральної, духовно збагаченої особистості, сьогодні, в епоху «екранної культури», замінили вище перераховані елементи і частину часу, який раніше витрачали на читання, тепер витрачають на перегляд відео-кінофільму, на комп'ютерні ігри. Але все ж таки, незважаючи на ці обставини, книга – це

складова частина, головний носій загальної культури. На думку багатьох педагогів, психологів, філософів, бібліотекознавців, – книга виступає засобом збереження інформації для людей наступних поколінь, засобом комунікації у вигляді твору.

Книга супроводжує людину з раннього дитинства і до останніх днів, несучи їй світло розуму та знань, виховуючи та скеровуючи духовно, естетично. Книги, мов ріки, які наповнюють собою весь світ, це джерело мудрості. Завдання сучасної книжки досить складне. Не просто дати людині певну суму знань, а навчити її ці знання здобувати, вміти застосовувати їх, підходити до навчання творчо [1]. Хороші книги ніколи не залишають особистість такою, якою вона була до знайомства з ними. Народна мудрість називає книгу дивом, книга – друг і порадник, вона вчить, як на світі жити. Книги читати – усе знати, книга – міст у світ знань, хороша книга – свято.

Інформаційна функція шкільної бібліотеки багатогранна. Серед окремих її аспектів:

- надання інформації про документи, що надійшли до фондів шкільної бібліотеки для різноманітних категорій користувачів;
- надання відомостей користувачу про зміст конкретного документу або тематику документів відповідно до питань, що захоплюють його думки та уявлення;
- інформація про новітні інформаційні технології, що використовуються як в нашій державі, так і за її межами.

Сьогодні шкільна бібліотека – це справжній інформаційний центр навчального закладу, головне завдання якої формувати в учнів інформаційну культуру та культуру читання, навички, які в майбутньому також будуть актуальними. Тому свою роботу бібліотека спрямовує на:

- надання допомоги навчально-виховному процесі;
- виховання людини нової генерації;
- виховання культури читання;
- формування у молодого покоління гуманістичних, екологічних цінностей;
- прищеплювання любові до Батьківщини й рідної мови;
- навчання спілкуванню.

Світ буде змінюватися, але роль шкільної бібліотеки буде завжди у пріоритеті. (електр. додаток 1 «Бібліотека Перчунівської ЗШ I-III ступенів»).

Інформаційно-методична діяльність шкільної бібліотеки Перчунівської ЗШ I-III ступенів спрямована на учнів, батьків, педагогічний колектив навчального закладу, співпрацю зі шкільними краєзнавчими музеями та бібліотекою села.

Діяльність шкільної бібліотеки щодо виховання в учнів інформаційної культури та любові до книги включає:

- вивчення інформаційних потреб учнів навчального закладу, задоволення їх читацьких потреб;
- пошук шляхів удосконалення методів, прийомів та форм роботи шкільної бібліотеки через проведення бібліотечних уроків, масових бібліотечних заходів;

- розміщення фонду художньої літератури відповідно до вікових особливостей учнів;
- створення картотек на допомогу школярам у вивченні предметів;
- створення бази рефератів з різних предметів (друковані джерела та Інтернет-ресурси);
- створення бібліографічних посібників малих форм, списків літератури з метою популяризації читання;
- проведення моніторингу дитячого читання.

Робота шкільної бібліотеки з батьками включає:

- розробку та систематизацію матеріалів для бесід з батьками під час днів відкритих дверей, на батьківських зборах «Що читають ваші діти», «Безпечний інтернет»; експрес-оглядів на засіданнях батьківського комітету та батьківських зборах щодо новинок навчальної, художньої та методичної літератури;
- створення методичних рекомендацій для групових та індивідуальних бесід з батьками «Любов до читання виховуємо в сім'ї»;
- створення куточка для батьків «Поради батькам», де представлена література для родинного виховання: «Рекомендуємо прочитати», «Поради бібліотекаря», «Як організувати домашнє читання», «Безпечний інтернет» «Книжкова бібліотерапія: радять фахівці»;
- моніторинг у роботі з батьками (розробка анкет, тестів для батьків «Ваша дитина – читач?»). Обробка та систематизація результатів моніторингу, представлення їх у куточку «Поради батькам» та на батьківських зборах;
- книжкові викладки та виставки літератури «Тато, мама, я – читаюча сім'я!», рекомендаційні огляди літератури, бесіди біля книжкових виставок.

Шкільна бібліотека постійно співпрацює з шкільним історичним музеєм, надаючи допомогу у:

- створенні тематичної картотеки «Кіровоградщина, моя земля»;
- розробку та систематизацію матеріалів до зустрічей із видатними земляками ;
- підбір та систематизацію матеріалів для проведення тематичних бібліографічних оглядів «Наш край славетний земляками», «До духовних джерел Кіровоградщини», «Кіровоградщина у роки Великої Вітчизняної війни» тощо;
- створення списків рекомендованої літератури, інформаційних бюлетенів газетно-журнальних статей про історію рідного села, району, Кіровоградщини;
- методичну допомогу у пошуку нових джерел (у т.ч. Інтернет-матеріалів) та історичних фактів розвитку нашого села, району.

Бібліотека – інформація - читач

Діяльність шкільної бібліотеки щодо виховання в учнів інформаційної культури та любові до книги

В нашій бібліотеці виділений фонд художньої літератури для молодшого шкільного віку за темами «Дивовижні казки», «Що нам потрібно читати?», для старших учнів – тематичні полиці, виставки, списки літератури, індивідуальні й групові бесіди, лекції, конференції, вечори. Таким чином, бібліотека розвиває творчі здібності, таланти, пізнавальні інтереси й сприяє успішному засвоєнню

навчальних програм.

Сутність і завдання інформаційно-комунікаційної роботи шкільної бібліотеки полягають в тому, щоб донести до користувача ту інформацію, якою володіє бібліотека [7]. Одним із можливих шляхів залучення учнів до активного використання інформації є організація і проведення бібліотечних уроків, де закладаються основи бібліотечно-бібліографічної та інформаційної грамотності.

До уваги учнів пропоную такі бібліотечні уроки (*електронний PDF – додаток 2*):

1. «Святий хліб» .
2. «Дозвольте ж, біля вас я поживу красою...». Поезія Поля Верлена.
3. Поезія В.Сухомлинського «Квітка сонця».
4. «Улюблені казкові герої».

Також ефективним методом роботи є відкритий мікрофон «У світі цікавих новин», коло спілкування «Від Катерини до Миколи» за участю спонсора школи Андрейченка Миколи Степановича, інформаційно-пізнавальна година «У мові моїй краса й неповторність», Лесині читання, хвилинка духовності «Від повчання Володимира Мономаха дітям до закону Божого», вікторина «Тарасовими шляхами», тематичний діалог з учнями 6 класу «Добро починається з тебе», година спілкування «Україна – незалежна держава» урок – реквієм, присвячений голодомору «Мадонни 1933 року» та інші. Такі форми роботи надзвичайно результативні, діти із захопленням беруть у них участь, підбирають інформацію та багато працюють над собою.

Багато цікавої інформації діти отримують під час проведення позакласних бібліотечних заходів: 9 Травня, День інформації, Тиждень дитячої та юнацької книги, Місячник шкільної бібліотеки, День Незалежності України. Під час їх проведення використовую групове інформування, яке об'єднує учнів з однаковими інформаційними потребами. Для інформаційного забезпечення таких заходів добираються нові матеріали: розробляється план проведення, готується сценарій, оформлюються книжкові виставки, підбирається ілюстративний матеріал, організовуються читацькі конференції, конкурси малюнків, плакатів, випускаються стінгазети.

Актуальним напрямком інформаційно-комунікаційної роботи шкільної бібліотеки є проведення з учнями різноманітних інтелектуальних ігор.

Бібліотечний захід у формі гри сприймається учнями набагато краще, ніж звичайний захід. Адже гра у житті дитини займає важливе місце і є діяльністю, що має найближче відношення до сфери потреб дитини, у тому числі й потреби у читанні [4]. Так, на уроках позакласного читання у 2 класі, під час вивчення творів В.Сухомлинського, окрім читання тексту, діти відповідають на запитання вікторини, переглядають мультфільми, електронні презентації. А потім між учнями починається діалог стосовно того, чим відрізняється казка-оригінал від анімації.

У бібліотеці, окрім традиційних (паперових) носіїв інформації, збільшується й кількість нетрадиційних (електронних), а саме: CD-диски з навчальними програмами, розробками уроків із використанням ІКТ-технологій, електронні енциклопедії, відеофільми, записи музичних творів, тренажери, довідники тощо.

Учням, які потребують педагогічної уваги, слабо читаючих та невстигаючих, намагаюся приділяти особливу увагу та постійно тримати їх на контролі. На початку навчального року уточнюються прізвища цих учнів та відомості про них, мною ставиться завдання: кожного учня зацікавити читанням книг, залучити до бібліотеки.

Також проводяться щомісячні рейди-перевірки стану збереження підручників, оголошення результатів на шкільних лінійках.

Моніторингові дослідження читацьких інтересів серед учнів молодших, середніх та старших класів показали, що більшість школярів визначилися зі своїми інформаційними потребами, і розуміють, з якою метою їм потрібно читати ту чи іншу літературу. Результати досліджень стають для мене поштовхом до пошуку нових ідей щодо проведення бібліотечних заходів.

Виходячи з вище зазначеного, можемо стверджувати, що результатом проведеної роботи серед школярів є формування стійкого інтересу до книги, глибокі теоретичні знання і практичні навички роботи з нею, закладаються міцні основи читання; вони ширше прилучаються до популяризації української літератури, історії та культури українського народу, стають духовно багатшими.

Робота шкільної бібліотеки з учителями

Шкільний бібліотекар відіграє важливу роль у методичній роботі школи, допомагає педагогам вирішувати проблемні питання. В обов'язки бібліотекаря входить щомісячне формування вчителів про нові надходження. Створення предметних картотек на допомогу навчально-виховному процесу, зокрема «Урок біології в школі», «Математика в школі».

Створення фонду аудіо- та відео матеріалів на допомогу навчально-виховному процесу.

Масові заходи, деякі уроки, виховні години готуються і розробляються разом з учителями. Спільно з педагогічним колективом бібліотека бере участь у проведенні предметних тижнів, надає допомогу у їх підготовці і проведенні.

Разом з учителями-предметниками проводяться відкриті уроки з правознавства, історії, географії, зарубіжної літератури, фізики. Бібліотекар бере активну участь у розробці сценаріїв, створює презентації, книжкові виставки та викладки літератури, допомагає у створення цікавих ігрових програм.

На мою думку, тільки тісна співпраця шкільної бібліотеки та педагогів дає значні позитивні результати щодо виховання в учнів стійкого інтересу до читання книг, отримання інформації, яка сприяє самовдосконаленню учнів.

Робота шкільної бібліотеки з батьками включає:

Вплив на читання дітей неможливий без тісного зв'язку бібліотекарів з батьками. Батьки звертаються до нас за порадою: як зацікавити дитину книгою, навчити розуміти прочитане, що краще читати першокласнику. Наше основне завдання – навчити цінувати книгу, відчувати в ній щоденну потребу. В індивідуальних бесідах з батьками ми даємо практичні поради щодо виховання культури читання та бережливого ставлення до книги.

Плідна співпраця бібліотекарів з батьками є важливим фактором, який впливає на результативність роботи шкільної бібліотеки з розвитку читацьких інтересів учнів, формує їх бібліотечну грамотність і культуру.

Загальновідомо, що батьки виховують своїх дітей особистим прикладом.

Наскільки охайно, дбайливо, з повагою вони ставляться до книги, так будуть робити і їх діти. Саме для батьків у читальній залі бібліотеки ми оформили книжкову полицю «Сім'я і школа: дві могутні сили виховання», склали рекомендаційні списки літератури для позакласного читання. Увагу батьків, які приходять разом з учнями молодших класів, привертає стенд «Як берегти книгу». Батьківські збори – це дієвий інструмент для формування співпраці вчителя, психолога, бібліотекаря, батьків. Вони часто перетворюються на групові дискусії, мають велике значення для закріплення навичок спілкування з дітьми по-новому. Сьогодні ця робота з батьками є актуальною та важливою. На зборах ми даємо інформацію про забезпечення учнів підручниками на навчальний рік, про нові надходження до бібліотеки, про збереження підручників. Відвідуючи класні батьківські збори, ми проводимо бесіди на різні теми:

- як організувати домашню бібліотеку, де придбати книги;
- як розташувати книги на полицях, щоб було зручно знайти потрібну;
- що робити, коли підручник або книгу зіпсовано або загублено;
- якими альтернативними підручниками необхідно користуватися для додаткового навчання;
- участь в акції «Подаруй книгу шкільній бібліотеці».

Книжки для молодших школярів купують, як правило, батьки. Тому я їм раджу, перш ніж придбати дитині книжку, переглянути її самим. Достатньо 2-3 хвилин, щоб прочитати анотацію або звернення до читача, першу сторінку, зазирнути в середину і в кінець книги. Цей перегляд допоможе одразу ж визначити, важко буде її читати дитині чи ні.

Я раджу батькам, щоб вони змалку виховували в своїй дитині читача. А для цього школяреві треба ознайомитися з різноманітною літературою: читати казки, пригодницькі, науково-фантастичні твори, вірші, оповідання, байки, фольклор.

Також я проводжу індивідуальні бесіди з батьками про ставлення їхніх дітей до книг та підручників, вивчаю читацькі інтереси як дітей, так і батьків. Намагаюсь у повній мірі задовольнити їх потреби при виборі книг.

Створення куточка для батьків «Поради бібліотекаря», де представлена література для родинного виховання: «Рекомендуємо прочитати», «Поради психолога», «Як організувати домашнє читання», «Книжкова бібліотерапія: радять фахівці»; Книжкові викладки та виставки літератури «Тато, мама, я – читаюча сім'я!», рекомендаційні огляди літератури, бесіди біля книжкових виставок.

Система відносин «Батьки – школа - бібліотека» дає розуміння позиції батьків до поставлених питань, та вчасного корегування співпраці з ними. Взаємодопомога, згуртованість, підтримка та відповідальність дають позитивні результати у формуванні бережливого ставлення до книги, формування любові до читання та виховання інформаційної культури.

Інноваційні технології в роботі бібліотеки

Сьогодні в Україні йде процес нової системи освіти та виховання, зорієнтованої на входження у світовий освітній простір. Зміни ціннісних орієнтирів шкільної освіти вимагають перебудови усіх складових компонентів

сучасної школи. Серед них шкільна бібліотека, як обов'язковий структурний підрозділ загальноосвітнього навчального закладу, займає особливе місце [9].

Основною метою сучасної освіти є формування і розвиток інноваційної здатності людини. Саме з творчим застосуванням знань, розвитком креативного мислення, усвідомлення логіки дії, моральною відповідальністю за свої вчинки, пов'язують перспективи людського існування. Звідси випливає одне з основних завдань бібліотеки – навчити вчитися, тобто створити систему самосвідомості навчання, вбудовану в сам процес навчання. Таким чином, кредо нашої бібліотеки – від освіти на все життя до освіти через усе життя.

Інноваційні технології проникають у кожен форму роботи бібліотеки нашої школи, щоб підготувати учнів до життя в інформаційному суспільстві. Нетрадиційні форми роботи сприяють неформальному спілкуванню читачів, цікавому проведенню вільного часу. Для школярів молодших класів пропоную такі заходи, як «Літературна гра» з різними етапами: «Впізнай героя», «Хто автор телеграми», «Подорож у світ казок»; літературні вікторини. Завдяки грі школярі прилучаються до книги, вчать співпереживати разом із літературними героями, пізнають моральні цінності, набувають певного етичного досвіду, розвивають ерудицію.

Ефективними технологіями популяризації літератури є презентації книг, мандрівки літературними стежками видатних письменників, книжкові огляди, різноманітні конкурси, тематичні дискусії, години спілкування з поезією, мистецтвом, музикою, прес-конференції за формою ділових та рольових ігор [8].

Масова робота передбачає використання різних форм пропаганди книги при роботі з учнями середніх і старших класів: книжкові виставки, бесіди, огляди для учнів початкових класів, літературні конкурси, ігри-презентації книги, брейн-ринги, експрес-інформації, конференції, прес-діалоги, читацькі олімпіади й т.п.

З метою формування чітких читацьких інтересів, свідомої потреби користувачів у систематичному читанні бібліотека школи практикує різні активні форми роботи.

Сьогодні в бібліотеку приходять не тільки за книгою або інформацією, а й заради спілкування, для відтворення щиросердного комфорту. Бібліотека - це місце, куди приходять за допомогою й підтримкою.

Шкільна бібліотека активно співпрацює з муніципальною бібліотекою району для дорослих, а також з бібліотекою для дітей. Регулярно проводяться спільні заходи та експресії.

Позитивною рисою інновацій у роботі шкільної бібліотеки є те, що вона не тільки сприяє популяризації фондів шкільної бібліотеки, а й задовольняє читацькі інтереси різних вікових груп школярів.

Успіх у впровадженні інноваційних технологій у бібліотеці безпосередньо залежить від особистості бібліотекаря, його творчого потенціалу, готовності до безперервної самоосвіти, здатності до гнучкого соціально-педагогічного мислення.

Головним інноваційним методом у своїй роботі вважаю створення на сайті школи сторінки бібліотекаря та власного блогу, який є ефективним та досить корисним і який я використовую щодня у своїй роботі.

На сайті школи сторінка бібліотекаря розбита на групи, а саме:

- новини;
- корисні посилання;
- сторінка для батьків та дітей;
- бібліотечні уроки;
- свята та будні шкільної бібліотеки.

Поступово наша шкільна бібліотека перетворюються на інноваційний інформаційний центр. Сьогодні разом з книгами фонд бібліотеки поповнюється аудіо записами, відео матеріалами та різними електронними ресурсами.

З розвитком Інтернету бібліотека отримала і нову категорію користувачів – віртуальних.

Постійно поєдную в своїй роботі традиційні та інноваційні форми роботи, щоб заохотити учнів до читання, зацікавити книгою, стимулювати до використання інформаційних ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайдай Л.М. Інформаційно-методичне забезпечення навчально-виховного процесу / Л.М. Гайдай // Шкільний бібліотекар. – 2010. – Пілотний випуск. – С.12-14.
2. Гудимова Н. Краєзнавча діяльність бібліотеки: історія і сьогодення / Н. Гудимова, І. Цуріна // Шкільна бібліотека. – 2010. – № 7. – С.49-52.
3. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором школи / В.О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1988. – 284 с.
4. Тимченко Г.Ф. Медіатека в школі (для учнів 8-х класів) / Г.Ф. Тимченко // Шкільний бібліотекар. – 2013. – №10. – С. 9-14.
5. Яременко Н.В. Класному керівнику: як провести ігри / Н.В. Яременко. – К. : Шк. світ, 2009. – 128 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ

*ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ ІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ
ПЕРЧУНІВСЬКОГО ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
I-III СТУПЕНІВ ДОБРОВЕЛИЧКІВСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ
КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ*

Підписано до друку 28.12.2020 р.
Формат 60X84 1 / 16. Папір офсетний. Гарнітура: Times New Roman
Друк – принтер. Тираж 100 прим.
Зам. № 343

КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», вул. Велика Перспективна, 39/63,
Кропивницький, 25006
Віддруковано в лабораторії інформаційно-методичного забезпечення
освітнього процесу КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», вул. Велика
Перспективна 39/63, Кропивницький, 25006